

Session 1991
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

LA FIN

Ai sentit venir lo fred dau fons de ma memòria. Ente sei ieu ? Oué fai 'queu rideu blanc davant mos uelhs ? Auve coma un bruch, un remudar de fuelhas, 'na preséncia. 'Quò i es. Son 'qui. Los vese. Tots. Poguessa me conhar dins un cras de rat, me tapar jos 'na peira ! Tròp tard. M'an vist. Un vonvon de burgauds me persa l'aurelhas. Los uelhs roges lusissen dins l'aer, las dents fan cra-cra-cra. Los bastons valen sus ma testa. Zo sabe desjà : m'auràn. Dempuei lo prumier moment, z'ai compres. 'Quò es coma si z'aviá totjorn saugut dempuei lo jorn de ma naissença. Las idèias, los images viren redde, esclucien sus un ciau de folia.

Me vòlen far fumar.

*" Trapa 'quò ! Gola-zo tot !"
'Quò s'engulha dins ma gòrja.*

Mon ventre comença d'uflar. Lo sang pestela dins mon còr.

Mas 'vant tot aquò, espere d'aver un darrier plaser. Ieu, que d'aicianta aura ai totjorn pogut filar entre las chambas. Ieu, qu'ai totjorn reussit a passar entre lors bòtas, lors sedons, lors tracanards. Ieu, qu'esperave be de morir de ma brava mòrt. Ieu, paubre vielh grapaud.

'Vant de préner lo chamin de l'oblit, pense d'aver pro de fòrças per fin que mas varrujas lor peten a la babinha que mon veren lor saute dins los uelhs, que mon darrier credar lor parte lo malaür a ilhs mai a lors mainatges d'aicianta a la quarantesma generacion.

Joan-Glaudi ROLET
in "Lo Leberaubre" n° 13, 1984, p.4.

NÒTAS :

(ligne 5) burgauds. bestiòta de la familha de las vespas.

(ligne 5) l'aurelhas : las aurelhas.

(ligne 9) esclucien : ulhauçan (far daus ulhauç).

(ligne 13) pestela : bat.

las fòrmas verbalas en -en son equivalentas a las fòrmas en -an, -on.

QUESTION I : COMPREENESON DEL TEXTE.

1. Resumatz lo texte.
2. L'ambigüitat sus l'identitat del locutor es mantenguda d'aici a la linha 17. Relevatz los elements estilistiques, lexicals, tematiques, que permeton de gardar lo misteri.
3. Coma comprenetz que "las ideias, los images viren redde, esclucien sus un ciau de folia" ?

QUESTION II : EXPRESSION PERSONALA.

1. Vos setz desjà trobat dins una situacion onte avetz conegut la páur, l'angoissa. Fasetz-ne lo raconte, en insistar sus los sentiments qu'avetz aguts e lors manifestacions (una vintena de linhas).
2. La crueutat daus enfants pòt èsser terribla per las bèstias e mai per los quites enfants. Desvelopatz vòstre vejaire en pensar a las consequéncias d'una tala atituda a l'atge adulte.

QUESTION III : COMPETENCIA LINGUISTICA.

1. Botatz a l'estile indirecte las linhas 1 à 7 en començar per. "Lo grapaud sentiá...".
2. Tornatz escriure la frasa " 'Oué fai 'queu rideu blanc davant mos uelhs?" (lignes 1-2) en remplaçar lo nom rideu per lo nom pelhas.
3. Completatz :
Los dròlles vòlon far fumar lo grapaud. Li credan que..... (PRÉNER) 'quò, que zo
..... (GOLAR) tot.

Tornatz escriure que las frapas al passat.

4. A partir de l'òrdre "Gola-zo tot", exprimatz la defensa.
5. Reviratz en francés de la linha 2 ("Auve...") a la linha 5 ("l'aurelhas").

LA MURALHA DE LA CONTESTACION

Un cop èra, que i avè ua vila urosa. Estudiants, paisans, mestieraus, mercatèrs que se n'avienèn dab los capulats, los medecins, notaris e curès. Lo vin de Jurançon que's venè au pishèr o au pinton. Lo hromatge n'èra pas traficant ; las gojatas, de mei graciosas non i avè ; las glèisas qu'èran pleas las escòlas que bronivan, e Mos lo maire que petava de santat e de bonur. Mes un vent de novelumi que's hiquè a bohar, e, dab eth, la prosperitat, la creishença e la moneda prenón la plaça de la magrèra, de l'estabilitat e d'aquera praubetat qui's passava d'argent e qui hasè deu tribalh de la tèrra e deus sons fruts lo fondament de tota l'economia.

Au cap de quauquas annadas, la vila s'avè perdut la gaujor. La joenessa, de mei en mei paura quan pensava au son avièner, que's passejava en coda-l'i-sèga au miei de las carrèras au darrèr de drapèus, de plancartas o de longs calicòts. E Mos lo maire qu'èra plan embestiat. Cada matin los ridèus deus magasins, los trepaders, las façadas, las cauçadas deus camins qu'èran arràs d'inscripcions de tot ordi, de reclamacions, d'aperets a la susmauta e d'escandalosas impertinèncias. Mes Mos lo Maire qu'èra òmi entenut e audaciós. Que hasó quilhar tablèus qui cobriavan, shens mentir, tota la Hauta Planta de Pau. Que hasó aquò tà que la dita joenessa qui ac empipautavan tot dab miniom, godron e pintruras de las mei espanholudas, e podossin un bon cop d'iser çò qui avèn sus la cinta. L'endematin, los panèus qu'èran conhits d'escriuts, de dessenshs, de mots e de signes ; e mei non i avè plaça taus qui esperavan, l'un au darrèr de l'autre lo lor torn d'escritura. Totas las organisacions qu'avèn causas a har saber. Tot qu'anava de cuu : l'espòrt, lo tribalh, lo leser, l'armada e l'escòla. Lo comèrce que flaquejava. Los de la tèrra qu'èran deishats per l'estrem.

La religion catolica que ranquejava, partida enter los qui volèn sotanas e los qui volèn pantalons. Arren n'anava. Tot se poiriva dens lo Reiaume o dens la Republica, çò qui ei parier. Los arreilhhs deus Jacobins que pensavan a descapitar un còp de mei aquera garça de Gironda federalista. La politica qu'èra com ua grana partida de quilhas on cadun tira com vòu e quan vòu. Las hemnas qu'èran hartas deu junh deus òmis, e lo M.L.H (1) que piulava com ua volada de gruas dens lo cèu d'octobre. Qu'aurèn dit un ahromiguèr au pè deus tablèus qui caló doblar pr'amor los qui non podèn escriviè miaçavan de hicar lo huec pertot. E lo praubè maire ne sabè on dar cap. "A, malaia n'agi pas jo meilèu hèit bastir ua casèrna de C.R.S." ce disè au son prumèr adjunt qui non bohava teca.

Roger Lapassada,
" Ua sason en País Bramader "

A Tots 1988

NOTAS.

(1) M.L.H. Movement de liberacion de la hemma.

QUESTIONS

I - COMPREHENSION DU TEXTE.

1°) Résumir lo document en dètz regas.

2°) Coma pòt la prosperitat, la creishença e la moneda provocar aqueth vent de novelumi ?

3°) Explicar. "La joenessa de mei en mei paura quan pensava au son avièner". (linhas 10 a 11)

II - EXPRESSION PERSONNELLE.

- 1°) Que pensatz de l'atge d'aur pintrat au prumèr paragraf ?
- 2°) E son las manifestacions e las inscripcions per carrèras un bon mejan entà amelhorar las causas ?
- 3°) E cresètz, vos tanben, que "la politica ei coma ua grana partida de quilhas"? (véser darrèr paragraf).

III- COMPETENCE LINGUISTIQUE

- 1°) Novelumi : balhar lo sens deu sufixe - Umi e l'emplegar dens ua frasòta dab un aute mot.
- 2°) "Un arromiguèr au pè deus tablèus" (linhas 32 a 33) : citar dus autes articles contractats e emplegà'us dens duas fresas.
- 3°) Tornar escrìver au futur, de "Au cap ..." dinc a " ... plan embestiat". (linhas 10 a 13)
- 4°) Botar au present lo passatge. "Que hasó aquò ... çò qui avèn sus la cinta". (linhas 17 a 19)
- 5°) Revirar en francès lo segond paragraf. "Mès un vent ... tota l'economia". (linhas 6 a 9)

Par o impar

Totes los jornals disián pas çò mème (1) e los jogaires èran pas d'acòrdi. S'ausissiè de numeròs que gisclavan d'un grop o d'un autre o de seguidas be numeròs per las combinasons. D'autres escotavan per far profièit de las entresenhas.

" Te disi que lo 12 es en fòrma (2).

Te cresi ! Era gaireben lo darrièr, dimenge passat.

- Oc, mas amb la pluèja e la tèrra pesuga, veiretz que passarà davant.

- Mas lo tipe de la telé diguèt...

- Bòf ! i entend pas res.

- Es tu que i entendes pas res. "

E patatin e patatan. Coma a confessa, l'un darrièr l'autre, anavan a una caissa ; amb de pichonas pinças fasián d'òscas a de bilhetas e pagavan. Era pas sens calcular. Se vesia de jogaires téner lo papieron, plaçar la pinça mas sens quichar ; la tornavan tirar per la metre un o dos reings pus luènh. D'aquel gèst podia dependre una decepcion o una granda jòia. En parlant totes èran segur de lor afar mas quand calia prene la decision, i avia esitacion : s'èra los autres qu'agèssen (3) rason ? L'o regard se perdiá dins l'aire. Segur que la cervèla devia bolir. Puèi tot d'un còp, crac ! èra fait. Lo visatge se tornava esclarir. Es lo primièr atrait del jòc, aquela luta contra l'asard, l'inconegut. Coma per se remetre d'aquel esfòrc, comandavan un aperitiu que sovent bevián còp sec. De beveires que jogavan pas n'i aviè, mas pas fòrces (4). Aqueles coma nosaus (5), èran sèits tranquilament e parlavan entre eles sens se preocupar de çò que se passava a l'entorn.

Gui Vialà - Par o impar. 1984.

Notes

(1) mème : meteis.

(2) fòrma : forma.

(3) agèssen : aguèsson.

(4) fòrces : fòrça.

(5) nosaus : nosautres.

I - COMPREHENSION DU TEXTE

- Comprehension globale

a) Quina activitat l'autor nos fa descobrir ?

- De gents jògan al lotò esportiu (sus de partidas de fotbal).

- De gents jògan d'argent sus de corsas.

- De gents se recampan per fargar de confètis.

Dins aquelas tres frases, causir la bona responsa, la tornar copiar e justificar sa causida en trapant dins lo tèxt al mens tres detalhs (4 a 5 linhas).

b) Ont se debana aquela activitat ?

- Sus un terren d'espòrt.

- Dins una sala de las fèstas.

- Dins un cafè.

Dins aquelas tres frases, causir la bona responsa, la tornar copiar e justificar sa causida en trapant tornarmai tres detalls dins lo tèxt. (4 a 5 linhas).

- Compréhension approfondie

a) " D'aquel gèst podiá dependre una decepcion o una granda jòia " .

Explicar de quin gèst s'agis e coma pòt menar a doas consequéncias tan desparièras (6 a 7 linhas).

b) Explicar en ligason amb lo contèxt las expressions seguentas (pas mai de doas linhas de responsa per caduna).

" la tèrra pesuga "

" i entendes pas res "

" e patatin e patatan "

" coma a confessa "

" fasián d'òscas "

" bevián còp sec "

" la cervèla deviá bolir "

" sens calcular "

" lo 12 es en fòrma "

" lo tipe de la telé (diguèt) "

" te cresi "

II EXPRESSION PERSONNELLE

- Expression semi-guidée

a) Jogatz a quicòm pei plaser. Fasètz-me conóisser aquel jòc e analisatz lo plaser que i podètz trapar (06 linhas).

b) N'i a que jògan per ganhar de sòus o quicòm mai. Descrivètz aquei jòc e explicatz las rasons qu'atissan las gents (06 linhas).

- Expression libre

a) " Sèt caçaires, sèt pescaires, sètjogaires fan vint e un guses " (guses = paures, sens fortuna). Comentatz aquela dicha populara (06 linhas).

b) Los jòcs dins las mèdias (TV, ràdio, premsa...). Comentatz. (12 linhas).

III COMPETENCE LINGUISTIQUE

a) Sul modèl " S'èra los autres qu'aguèsson rason ? ", completar las frases çai-jos :

- S'èra la bilheta mieuna que (ganhar) ?

- S'èra los numeròs pichons que (sortir) ?

b) Tornar escriure aquelas frases amb la bona solucion (que cal causir entre los tres biaisses presentats) :

- Oc, lo 12 es en fòrma, totes los especialistas te diràn çò malaisit
eles tanben
çò meteis

- Anaràs pas a confessa, i anarai pas tanpauc
tanben
tan coma

- Plaçava la pinça, puèi la tirava e la tornava plaçar endacòm mai
a l'entorn mai
gaireben mai

- Cada dimenge se fasiá plumar al jòc, mas cada dimenge i tornava
se tornava
o tornava

c)

1) Uèi passan lo bachelierat
Uèi passatz lo bachelierat
Uèi òm passa lo bachelierat

Quina frasa, causida dins aquelas tres, dirà un licean que passa lo bac ?

d) Dins las frases següentas, revirar a l'occitan lo vèrb entre parentèsis, en tenent compte de la situacion tala qu'es estada precisada per començar :

1) Dins un vilatge de Lengadòc, un jogaire de tambornet ditz a un torista qu'arriba..
L'estiu dins nòstre vilatge, (on joue) al tambornet.

2) Un autre jogaire ajusta.
(on joue) al tambornet tanben en Itàlia, en Belgica, dins lo Nòrd de França.

3) Lo torista torna dins son pais e ditz çò qu'a vist.
Dins de vilatges de Lengadòc, (on joue) pendent l'estiu al tambornet.

4) Lo torista a jogat a la petanca pendent las vacanças. Tornat dins son pais, ditz a d'amics :
Dins lo vilatge ont passèri las vacanças (on jouait) sur la plaça a la petanca.

e) Revirar a l'occitan

- Des cris fusaiet de ci de là, en direction de notre groupe.
- Ces renseignements n'ont pas été très sûrs.
- Vous reparlerez de la décision à prendre.
- Ton visage éclairé montre que tu t'y connais.

Session 1992
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

- Janeton : -E ieu te dise de pas totjorn charamelar coma fas. Lo te farem donar, ton "Mossur lo Maire" de malur. Un pauc de paciènça! Toaneta : (lo mochador sus los uelhs).*
- A ! Mamà ! Se podiatz dire vertat ! Mas ai ben paur que vos mai ieu i passarem per ren.*
- E qué i a que te fai dire aquò*
- Una idea aïtau que mon paire a començat de dire non, e que quand mon paire a començat de dire non...!*
- O! Per aquò, 'quò es vrai. N'es pas possible que i aja sus la terra un òme tant testard e de tant meschanta gràcia. Qué que siá que l'òm facha (*) e de qual biais que l'òm se vire, ren ne vai a son idea. Totjorn en colera! Totjorn a rondir!*
- E que jamai ne ritz. Supendent (*), quand se parla de maridatge ...*
- Siá de bon que 'quò rissessa, è?*
- E ! Mamà, m'es d'avís.*
- T'es d'avís? Agachatz-me l'innocentona ! 'Quò ne pensa resmàs a la farandola! Lo maridatge es pas un afar de rire.*
- Guilhaume supendent ritz tot lo temps quand ne'n parlam.*
- A, òc-es? E tu qué fas ?*
- E! Ieu aurí ben enveja de rire aitanben, mas la meschanta gràcia de mon paire me reten.*
- Mai as ben rason. Quand seràs maridada, lo rire t'aurà benleu passat.'Quò es pas, de segur, que l'enveja ne tòrne quauques còps, mas un an o dos de maridatge chanjan ben las ideas, bòta! Enfin, es pas tot, aquò! Per lo moment, vòstre afar es bon. Lo dròlle me conven, a bon biais, a del ben, es valent, e es sonmestre. N'a mas vint e set ans e es desjà maire de la comuna. Enfin, çò que i farà mai que ren pus,'quò es que me sei botada aquel maridatge dins la testa.*
- Òc-es, mas mon paire lo s'es pas botat dins la soa.*
- Lo i botarem. E ieu te farai veire la diferéncia de la testa d'un òme a la testa d'una femna.O! N'i a mai que lo monde ne creson ! E, ten, justament. Escota. Voliá pas zo dire, que benleu 'quò reussirà pas, mas avem manigançat un afar, ton Guilhaume e ieu, que 'quò m'estonarà se vòstre maridatge es pas fach per Nadal...*

J.B. CHEZE
"Tracasson" (1911), scena 1.

NOTAS.

(*) facha - faja

(*) supendent (francisme) = pertant.

QUESTION I : COMPRESION DEL TEXTE (6)

1. Resumatz lo dialògue en quauquas replicas.
2. Precisatz lo caracter daus tres personatges (Janeton, Toaneta, lo pair).

QUESTION II : EXPRESSION PERSONALA (7)

1. Imagenatz la conversacion entre Toaneta e son pair a prepaus d'aqueste afar de maridatge (15 linhas).
2. "Lo dròlle me conven", "me sei botada aquel maridatge dins la testa", çò-ditz Janeton (l. 26 e l. 28-29) : dins un desvelopament compausat, comentaretz l'atitud de la mair, e precisaretz vòstre vejaire sus l'evolucion de las mentalitats e de la societat a prepaus del maridatge. (25 a 30 linhas).

QUESTION III, COMPETENCIA LINGUISTICA (7)

1. Botatz a l'estile indirecte las linhas 1 a 6 en començar per "La Janeton disiá a sa filha...".
2. Escrivetz las linhas 9 a 12 al passat.
3. "de qual biais que l'òm se vire" : exprimatx l'indefinit de dos autres biais (l. 11).
4. En utilizar d'autres sufixes, prepausatz dos autres derivats de "innocent" (cf. "innocentona", l. 16).
5. Veiqui las linhas 28-29 del texte portant doas modificacions.
"...'quo es que me sei botada aquela nòça dins lo chap". Modifiatz en foncion la resposta de Toaneta (l. 30) (escrivetz la novela frasa).
6. Completatz.

Janeton e sa filha parlavan de maridatge.

- (PRÉNER) pas un òme que t'agrada pas totalament!

..... rencurariàs !, çò-disset Janeton.

- Aimariá pas nimai que mon pair (CHAUSIR) mon òme a ma plaça!

7. Botatz en francés las linhas 9 a 17.

LO LENHASSER

Quan tornèi tà las vacanças de Pascas, Marcèu qu'avè dejà acabat tres copas. Qu'èra deviengut, tà dïser, ua legenda taus lenhassers deu parçan. Tad eth, har càder un casso qu'èra arren a har. Dab la destrau que trucava la husta a grans picadas, juste e viste. Arren ne'u hasè rampèu. Que l'èi vist trencar en dus còps ua viga com la cueisha. De punta d'auba a nueit escura, jamei non s'estancava. A mieidia que disnava en un quart d'òra, e que's tornava gahar au tribalh. Lo ser que dromiva sus plaça a la cabana o si plavè tròp que s'anava acessar hens quauqua bòrda deus entorns. Ne sortiva deu bòsc, que tà s'anar cercar de qué minjar en çò de Dauna Brocàs, un tròç de hampa, que's hasè en shingarra suu huec. De quan en quan que's cromptava un paquet de tobac gris en çò de Dupoui, mes arrés jamei ne l'i vedón béver un còp. Que'm passejavi capvath deu bòsc, lo fesilh sus l'espata, dab Mirzà, la nosta canha, en har semblants de caçar. Un còp que passavi pròche deu chantièr deu Marcèu, que'u saludèi e qu'avièi drin de devís, mes que m'avisèi lèu que'u genavi. Alavetz que tornèi pensar a çò que lo monde e contavan sus eth. Segur qu'èra un solitari, mes ne'u podí pas créder maishant, com ac pretendèn. Au contre, que m'atirava permor que darrèr d'aqueth anar estrange que pressentivi un drame secrèt. Un ser que m'èri endarrerat a marchar hens deus pins, que'm trobèi per escàs deu costat on avè la copa. Que coneishí plan l'endret, mes que hasè nueit escura a qu'avançavi a plasers. Tot d'un còp que m'estanquèi permor que viení d'enténer musica : Marcèu que jogava de l'armonicà. Qu'èra un aire lent que coneishí de plan, ua pèça qu'avi tribalhat autescòps au piston. Qu'escotèi ua gran pausa aqueth concèrt inatendut on arretrobavi uns quants tròç qu'aimavi : blues e negrò spirituals. Marcèu que jogava hèra plan aqueths aires malenconiós, dab un richèr de nuança e ua tendressa que m'estonèn. Hens la nueit carada, aqueth òmi solàs, que jogava tad eth medish au miei deu bòsc, que m'esnavó a plorar.

A. PEIROTET

*Que l'aperavan Coloradò.Nouvelles.
Escola Gastou-Febus, 1989.*

NÒTAS.

- 1.4 : har rampèu : ací : arrearar.
- 1.4. ua viga : un bilhon.
- 1.7. acessar : s'aprigar, se méter a l'abric.
- 1.8 : hampa : ventresca.
- 1.9 : en shingarra : trenca fina de camòt o de ventresca cueita suus carbons.
- 1.10. arrés = digun.
- 1.13 : avièi : (deu verb : aviar) engatgèi.
- 1.22 : uns quants = quauques.
- 1.24. carada (deu vèrb (se) carar) = muda.

QUESTIONS

I. COMPREHENSION DU TEXTE. (7)

Quaus detalhs deu tèxte e muishan lo caractari solitari deu boscassèr ?
(Responsa en 12 a 15 linhas.)

II. EXPRESSION PERSONNELLE. (6)

1°/ Imaginatz on e quan lo boscassèr auré podut apréner aqueras musicas que jòga dab l'armonicà.
(Responsa en 10 a 12 linhas.)

2°/ E vos, quau es la musica que mei vos esmau ? (Responsa en 8 a 10 linhas)

III. COMPETENCE LINGUISTIQUE. (7)

1°/ Comentatz, d'un punt de vista lingüistic, las expressions : "que's tornava gahar..." (l.6) e :
"tornèi pensar" (l. 13-14).

2°/ "... çò que lo monde e contavan sus eth..." : quau es la valor gramaticau d'aqueth "e" ?

3°/ Explicatz : "taus" (l. 2).

4°/ Metètz au present de l'indicatiu lo passatge que va de : "Segur qu'èra..."(l. 14) a : "... a plasers"
(l. 19).

5°/ Reviratz en francés lo passatge que va de : "Tot d'un còp que m'estanquèi. " (l. 19) dinc a : "...
m'esmauó a plorar." (l. 25).

La mort causida

Lo solelh lusissia sus la neu que fondiá, a broa d'uèlh. La montanha s'escotava polsar. Ja l'èrba en dejós, romegava a vint o cinquanta centimètres segon l'endrech, tant l'enveja de graminar la butava. La Maria, leugièra, cap e braces nuds davalava. Los esquís viravan d'un costat, d'autre. S'ausissia lo bruch, franc e brave del passatge coma lo d'un fusilh agusaire sul cotèl. Pèire la seguissia e las traças s'encadenavan per s'arrestar d'un còp aquí, a mièja penda, al miègjorn d'una mièja vida.

- Sèm totes sols.

- Òc - ben. Lo mond an pas agut lo coratge de partir al matin per faire lo 3000. Consí te sentisses, ara, diguèt lo Pèire ?

- Plan... tròp plan.

- Es jamai tròp... e los pès ?

Pèire sabia que la Maria s'èra pelada los talons a caminar cap a la cima e, mai que mai, sul glacièr ont las pès de fòca arribavan pas a s'arrapar. Es pas permès de demembrar quicòm abans de partir en montanha. Pr'aquò, avian pas preses los cotèls que se montan de cada costat dels esquís per escarraunhas la glaça e empachar de rodelar.

- ... e los pès, disia lo Pèire ?

- Me fan pas pus mal.

- Nos demòran encara un vintenat de quilomètres a far.

- Dins una orada serem a l'ostal ; avèm léser ! [...]

Partiguèt la primièra : anava tot drech, plan quilhada e leugièra sus sos esquís. Assajava de se passar las correjas dels bastons dins cada man. Pèire avia tot son temps. Ça que la, quicòm lo tafurèt quand levèt lo cap. Partiguèt coma un fòl. La calia tornar trapar que devalava trop prompta sus aquela neu que començava de venir sopa. Tot se passèt amb la rapiditat d'un embeleg. D'un còp, virèt la Maria ; d'un còp son crit montèt de las prigondors, naut, ponchut e cort. Pèire sautèt un rocàs, s'arrestèt a mièja penda, prèp d'un esquí qu'èra enfonsat dins la neu. A cinc passes l'autre s'èra arrestat, lo morre cap a la devalada, agafat en causa de l'esqui-estòp ; un bonet : sol, e, debàs, plan pus bas, un còs de femna estabosit. Se getèt dins sa direccion.

Jamai auriá pas cregut de passar dins un endrech tant estrech. Un bruch de fer, que sos quarres encontrèron una pèira ; un virat a drecha, a esquèrra.

- Dieu ! Dieu ! Es pas possible... Maria. Lo cap asclat sus la pèira roja, la Maria l'avia quitat.

C. Assemat - La mòrt causida.

QUESTIONS

I - COMPREHENSION DU TEXTE (7)

Compréhension globale

1. Aquelas personas (gardar una resposta)

- fan d'esquí alpin dins una estacion.
- fan d'escalada dins una montanha.
- fan d'esquí fòra-pista.

Justificar la resposta per tres detalls causits dins lo tèxt.

2. A quina sason de l'annada se debana aquela scèna ?

Justificar la resposta per dos o tres detalls causits dins lo tèxt.

3. De qué arriba a la femna ? Botatz un títol al tèxt.

4. Fasètz un resumit que torne donar la cronologia dels eveniments, de l'alba fins al desnosament (6 linhas- pauc a cha pauc 50 mots).

Compréhension approfondie

1. En vos apesant sus tres detalls del tèxt, precisatz la condicion fisica dels personatges.

2. Explicatz : " Al miègjorn d'una mièja vida ". Quin atge pensatz que an ?

3. Quines son los ligams entre aqueles dos personatges ? Apesatz vòstra resposta sus un detalh del tèxt.

4. Al nivèl de la tonalitat quin rapòrt trapatz entre la debuta e la fin del tèxt ?

II - EXPRESSION PERSONNELLE (6)

Expression semi-guidée

1. Imaginatz una seguida al tèxt (10 linhas - pauc a cha pauc 90 mots).

2. Es que vos agrada o vos agradariá de descobrir la montanha granda ? Perqué ? (10 linhas - pauc a cha pauc 90 mots).

Expression libre

1. Es que l'interès dels jòcs olimpics se limita a un interès esportiu ? (10 linhas - pauc a cha pauc 90 mots).

2. La traversada de l'Ocean Pacific dins un batelet de rems per Gérard d'Aboville. Comentarís liures (15 linhas - pauc a cha pauc 120 mots).

III - COMPETENCE LINGUISTIQUE (7)

1. " Lo solelh lusissia sus la neu que fonda, a broa d'uelh. La montanha s'escotava polsar. Lo Peire ditz a la Maria : Gaita, Maria, lo solelh... polsar ".

Fasetz los cambiaments necites.

2. " Partiguèt la primièra ... temps ".

- Imaginatz un jornalista de TV que fai de dirèt e comenta aquela accion ; tomatz compausar la meteissa frasa a partir d'aquela indicacion.

- Ara aquò's l'entrenaire de la còla d'esquí que ditz a Maria çò que deurà far... per l'endaman. Far aquí tanben los cambiaments necites amb la meteissa frasa : " Maria, deman... temps ".

- Un amic de Peire conta un an mai tard çò qu'es arribat : Disia que Maria... temps.

3. " La calia tornar trapar ".

Trobar un autre biais de bastir aquela frasa sens ne cambiar lo sens.

4.

- " Me fan pas pus mal ".

- "Nos demòran encara un vintenat de quilomètres a far" .

- "Dins una orada serem a l'ostal ; avèm lèser ".

Maria respond a Peire que los pèsmal.

Peire respond que.....a far.

Maria ajusta que dins una oradaléser.

Fasetz los cambiaments necites.

5. " La Maria a pas passat las correjas dels bastons dins sas mans ".

Peire que vei la Maria partir crida : -" La Maria..... sas mans ".

Per quin emplec se marcarà l'esmoguda de Peire ? Donar la frasa complèta amb aquel novèl emplec.

6. Nèu.....nevar.

Sus aquel modèl

- Donar lo verb correspondent a camin, estiu, romèc, carreg manhac.

- Donar lo substantiu (amb son article definit) correspondent a : assajar, lhauçar, badalhar, estalviar, presicar.

7. Revivar a l'occitan : Il voulait revoir la femme, celle qui avait fait du ski et dont il avait perdu la trace.

Session 1994
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

Lo mainatge que se neja e lo mestre d'escòla.

*Quela fàbla vos vai mostrar
Que vau mielhs agir que parlar ;
La vos vau dire tota entieira.
Un jòune petit estordit,
Gingant au bòrd d'una ribieira,
Li tombet la testa primieira.
Per bonaür, 'n aubre qu'era qui
Après Dieu, li sauvet la vita.
Mas sa transa pertant ne fuguet pas petita.
Eu credava coma un beu sord,
Eissiclava coma 'n aublaire:
Me nege ! Au secors ! Au secors ! "
Per azard, certan preceptor,
Que 'viá 'na lenga de pelhaire,
L'entend, s'aprocha gravament.
E l'apostròfa a contratemps.
" Visatz, se disset-eu, quela petita busa !
Quel estordit ! Queu saletat !
Dins quau pastís quò s'es gitat !
Après quò charjatz-vos de parieira canalha !
N'es-quò pas malaürós que falha
Que daus mestres, jornalament,
Velhen subre de tala gent ?
Paubres parents ! Paubras familhas !
Coma ieu planhe vòstra sòrt !
Si vos ne 'viatz mas de las filhas,
Vos transiriàn-t-elas si fòrt ? "
Quand eu 'guet 'chabat sa morala,
Nòstre predicator ben bravament davala,
Pren lo mainatge e lo metet a bòrd :
De n'ò pas far pustòst, pas vrai qu'eu 'guec ben tòrt?*

*Ieu blaime aici mai de gents qu'òm ne pensa :
Tot babilhard, tot ablor; tot pedant.
Diriatz que le Bon-Dieu a beneisit l'enjança,
Car, de segur, lo nombre n'es plan grand.
Vos ne podriatz jamai tener lor lenga ;*

*Au luec d'agir, ilhs ne fan mas parlar.
E ! mon amic, comença a me salvar ;
Après tu faràs ton arenga.*

J. FOUCAUD,
Fablas Chausidas (1809)

NOTA : v. 11 eissiclava : 3° pers. ind. imp. d'eissiclar, "jeter des cris perçants".
aublaire : "hautbois".
v. 11 lenga de pelhaire : "mauvaise langue", litté. "langua de chiffonnier".

QUESTION I : COMPREENESON DEL TEXTE

1. Resumatx la fabla.
2. En que podem dire que quela fabla es 'na pita comedia ?
Montratz-lo en citar lo texte.

QUESTION II : EXPRESSION PERSONALA.

1. Ensajatz de caracterisar lo preceptor.
2. Desvelopatz vòstra pensada sus 'n'ideia dau texte qu'auretz chausida.

QUESTION III, COMPETENCIA LINGUISTICA.

1. Mettre au présent, puis au futur, le passage compris entre les vers 7 et 10.
2. "Ilhs ne fan mas parlar". (v. 37).
Ecrire une phrase dans la logique du texte en imitant cette structure.
3. "Diriatz" (v. 34) ; donner deux autres façons d'exprimer la tournure impersonnelle.
4. -"aublaire" (v. 11)... "pelhaire" (v.14) ; donner deux substantifs formés avec le même suffixe ;
- "babilhard" (v. 33) ; donner deux adjectifs qualificatifs formés avec le même suffixe.
5. Traduire les vers 4 à 16.

LA CANHÒTA DEU CURE DE MONTESTRUC

Nadau arribava. Aqueth ivèrn èra bien rude **ende** (1) las praubas gents. La campanha èra tota blanca e lo cèu gris. La nèu avèva esfaçat los camins e cargava las teuladas. Las brancas baishavan lo cap. Ua maishanta bisa shiulava. Las bèstias de la horèst s'estujavan dens las tutas. Pas un petit ausèth. Lo mendre brut s'entenèva de lonh. Davant la grana cheminèia, on bruslava la soc de Nadau, lo curè de Montestruc escrivèva lo sermon. Au costat d'eth, ua petita canhòta. Coma la craba que sabetz "èra solida dambe son petit morre, sas aurelhas ponchudas, son péu lusent, negre e blanc, doç coma la seda. E dambe aquò, amistosa intelligenta ! "Un amor de petita canhòta". Espiava son mèstre coma ua persona. Aurèn dit que volèva l'ajudar a hèr lo sermon. Tot d'un còp, tustan a la pòrta. "Entratz !". E se presenta un praube vielh, tot croishit, dambe ua barba blanca dinc a l'estomac. Portava ua grana pelerina e lo capuishon èra rabatut sus son f front. Apujat sus un baston, lo viatjador freta sons esclòps contra lo mur ende hèr **càiger** (2) la nèu. - Barratz viste la pòrta, praube òme ! Devetz aver hame e bien fred !" E lo brave curè bota sus la taula tot çò qu'avèva dens lo bufet. Quan lo mendicant **avoc** (3) bien sopat, lo curè lo **hesoc** (4) vénguer au costat d' eth. Lo vielh se trobava urós de presentar las mans e los pès au huec batalhèr. La Coqueta pausa las patas suu jolh de la visita.

- Pensi, mossur curè, qu'avetz ua aimabla companha !

- Es vertat. Lo manca pas que la paraula.

- L'ac pòdi balhar ! Èi un gran poder !

Soi pas lo mendicant que cresetz. Passi dens las maisons ende saber on son las bravas gents... Vos dirèi que fòrça còps los praubes me reciben bien milhor que los riches". En parlar, se tira de la pòcha ua bagueta negra. Balha dus petits còps suu cap de la canhòta. "Batala, baratinus !...".E l'òme dispareish au miei d'ua humada !

- Adishatz, mossur curè !" ça ditz la Coqueta.

L'istoèra **hesoc** (4) viste lo torn deu vilatge. Las gents galaupèn sus la plaça. Cadun volèva entèner la canhòta de mossur curè, la canhòta que parlava coma ua persona. Aquesta coneishèva tot lo monde. Disèva un mot a l'un, un mot a l'aute.

Armand Laporte (Armanhac) Gasconadas

(1) entà, per

(2) càder, tombar

(3) 3e pers. sing. prétérit de "aver"

(4) 3e pers. sing. prétérit de "hèr, har"

I. Compreneson deu tèxte

I.1. Compreneson globau :

I.1.1 On e quan se debana l'accion ?

I.1.2 Presentatz los personatges.

I.2. Compreneson apregondida :

I.2.1 Explicatz las diferentas encausas qui pòden motivar lo curèr ad arcuèlher tant de plan au mendicant.

I.2.2 Descriver lo contraste entre l'ambient deu "dehòra" e deu "dehens"

II. Expression personau

II.1. Expression miei gabidada.

- A la fin deu conte, la canhòta qu'a trobat la paraula ; e podetz descriver çò que poderé díser aus poblants rencontrats capvath los camins deu vilatge : un mot entau sacristan, un aute entà un paisan ; un enfin entau carnicèr.

II.2. Expression libre

- Lo vielh deu raconte qu'ei un tipe uman. Aqueth ivèrn, lo monde qu'an pres consciéncia de la preséncia deus "desbrombats" de mei en mei nombrós. Descrivetz exemples de solidaritat qui avetz podut conéisher dens aqueth encastre, en diser çò que'n pensatz.

III Competéncia linguistica

III.1. Explicatz l'expression.

"huec batalhèr"

III.2. Analisatz "ça" dens la frasa :

"Adishatz, mossur curè" ça ditz la Coqueta.

III.3. On poderetz hicar enonciatius dens aquesta frasa :

"Es vertat. Lo manca pas que la paraula". ?

III. 4. Transformatz la frasa "L' ac pòdi balhar . . . que los riches" a l'estille indirècte :

Lo mendicant que ditz...

III.5. Hicar au present de l'indicatiu lo paragraf I de Nadau dinc a de lonh.

LO CAP DEL CAMIN

Lo fum monta tot dreit dins aquela nuèit encara violetada. Luènh de pertot, amb sas quatre muralhas **crincadas** (1) sul ràc, amb lo bòsc darrièr coma un ridèl de velós, amb aquel fum que fa coma una bàla de **saniçon** (2) en dintrant dins la bruma, la bòrda sembla plan un castèl. Un castèl, tan petit que siá, espauruga totjorn dins la nuèit, sobretot quand aquel lum jaunastre que luis suls carrèus vos gaita venir. Sembla uèlhs.

Mas, uèlhs de qué ?

Cristòl a pas talent. Va d'un costat e de l'autre coma si carrejava quicòm, coma si se'n tornava sens res. S'es assietat a la taula e a daissat tombar lo cap dins las mans. E tot d'un còp, coma un caval que reguitna, sarra las dents, se lèva, fot un còp de punh sus la taula coma si aquel cap de punh devià èstre un senhal.

- Anam véser, ditz.

Se'n va cap a defòra e ...

E l'Angèla, sens bruch, sens cridar, sens trucar, es apareguda al caire de la pòrta. Se son gaitats. Son demorats totis dos atal, dreits, plan dreits perque Cristòl s'es redreïçat coma un **vim**(3). Baissa los uèlhs e torna gaitar l'Angèla.

Se ditz :

- Es pas a ela de parlar. Ela espèra. Alavetz li a fait signe de dintrar. Es dintrada e li a dit : - Te remèrcii plan. Cristòl es demorat sens dire res, ensajant de trapar quicòm que vòlga dire quicòm. A pas trapat res. Es ela qu'a dit :

- Veni.

- Veni per totjorn.

Aprèp un silenci mai long :

- Si me vòls.

Aprèp :

- Si as pas desbrenbat.

E aprèp :

- Si m'aimas encara.

S'es assietat. L'Angèla a vist qu'aviá los uèlhs lusents, qu'una gota se destacava petit a petit, per redolar lo long de la gauta. S'es mes a plorar coma un mainatge. Ela a passat la man sul sieu cap. E es anada estisar lo fòc.

Peire Gougaud

Nòtas :

- (1) crincacas : quilhadas.
- (2) saniçon : "seneçon" èrba
- (3) vim : planta plegadissa "osier"

I - COMPREHENSION DU TEXTE

- 1 · Que conta aquel tròç de roman ? (situacion, temps, luòc, personatges, eca ...)
- 2 · En justificant vòstras responsas per de citacions, precisatz dins quin estat d'esperit se tròban Cristòl e Angela.

II - EXPRESSION PERSONNELLE

- 1 · Comentar los images de las sièis primièras linhas.
- 2 · Imaginatz las rasons que menèron los personatges a la situacion presentada (un cinquantenat de mots)
- 3 · Cossi pòt virar aquel rescontre ? (en un centenat de mots).

III - COMPETENCE LINGUISTIQUE

- 1 · Quines mots coneissètz de la familha de "espauruga". Emplegatz-ne un dins una frasa que clarifique son sens.
- 2 · Completatz :
Veni per totjorn si me vòls
si me voliás
si m'aviás volguda.
- 3 · Botatz al passat las linhas 7 e 8 : "Cristòl a pas talent ... dins las mans " e la linha 21: "Cristòl ... quicòm.
- 4 · Prepausat una revirada francesa de la linha 33 a la linha 37.

Session 1995
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

LA DESCRUBERTA DE LA NATURA

N'ai pas gardat bela memòria de mon passatge a l'escòla comunala de Ceròna, dins la petiòta classa. Lai demoreri mas sieis mes ; sieis mes de prima, imageni, car lo solelh lusissia chade jorn. La cort, me'n soveni, era solombrejada de tilhets, e un mur nos desseparava de la Ceròna, un rajòl aleste e peirós que n'auviam sa rumor e que nos transissia de son alen fresche. Me soveni mai que mai de mon libre de lectura, escrich en gròs caractaris qu'aviam fòrça images. Daus libres, n'ai legit daus modòls ; quauques uns an laissat dins ma charn lo fernissement que m'avián donat lo primier còp. Libres de quatre sòls que vos druebon, a la broa daus ans florits, lo monde de l'amor e de la mòrt. Mon primier libre n'aviá pas, se'n manca, tant d'ambicion ; emai si ai plan òublidat çò que disiá lo texte, que deviá èsser pro paubre. Mas lai aviá los images ; un me faguet describir la natura. Aquò a son pretz dins una vita !

Òr, mon libre de lectura aviá un image que figurava una prada en flors ; una prada coma zo son totas al mes de junh, emb de las grandas margaritas, de las alapautas e daus blaus. Emb daus parpalhòls tanben ; mas cap de randal. Per quala estranha elaboracion aparieri lo prat florit e lo randal sauvatge ? Ne'n sabi res. Benleu per mòr de las alapautas e daus parpalhòls. Benleu per de las rasons pus priondas e qu'eschapavan a mon eime d'enfant... Quala prima lai aguet aquesta annada ! Coma lo solelh lusissia ; coma era doç e bon !

Rogier Teneze
Obra Completa,
Pròsa e Poesia p.153

Note :
alapautes (ligne 17) : "boutons d'or"

QUESTION I : COMPRESION DEL TEXTE (6)

- 1- Perqué l'autor se soveni de son libre de lectura ?
- 2 - Quala influença aguet aquel libre sus ilh ?

QUESTION II : EXPRESSION PERSONALA (7)

- 1- Avetz legit daus libres ; en quauques linhas, parlatz de lo qu'aguet una granda influença sus vos e coma ?
- 2 - "un [image] me faguet describir la natura. Aquò a son pretz dins una vita" (lignes 11-12)
Comentatz aquela afirmacion de l'autor.

QUESTION III : COMPETENCIA LINGUISTICA (7)

a) Vocabulaire :

Donnez

- deux mots de la famille de "modals" (ligne 7)
- deux mots de la famille de "doç" (ligne 19)

"solombrejada de tilhets" (ligne 3)

Donnez quatre noms d'arbres que vous connaissez.

Donnez le contraire de chacun des mots soulignés :

"fôrça images (ligne 7) ; "que vos druebon" (lignes 8 - 9)
"paubre" (ligne 11) ; "lo randal sauvatge" (ligne 16)

b) Donner l'indicatif présent et le futur simple, à la même personne, de :
demoravi, transissia, disia

Donner l'indicatif imparfait, le passé simple et le futur simple, à la même personne, de :
me soveni, druebon.

c) Mettre au styte indirect le passage des lignes 6 à 8 en commençant par :
" L' autor disia que... premier còp ".

d) Traduire : "Daus libres... una vita !" (lignes 7 à 12)

UA LETRA DEUS ALEMANDS

Emile : (*Tà virar de bueus en vacas (1)*). Qu'ei çò qui ei aquera letra ?

Elisà : Be t'at a dit lo factor, que ns'escriven lo Bernaton e l'Annà.

Emile : Òc, que m'at a dit ! Ne'ns manca pas nat còp. (Qu'escarneish lo factor). "... Ua letra deus alemands". Quina vergonha ! Praubes de nosautes ! N'i a sonque un gojat hens la comuna qui s'ei anat maridar dab ua alemanda, e qu'a calut qu'estosse lo men hilh !

Elisà : Tu, que vedes la vergonha quand non n'i a pas nada. S' ei seriosa e bona mair taus gojatòts, ne vei pas perqué lo Bernaton ne's seré pas podut maridar dab ua alemanda autan plan com dab ua francesa ! La vergonha, qu'ès tu qui la nse hicas dessus en deishar lo ton hilh a mei de mila quilomètres en Alemanha quand seré tant urós de poder viver ací dab nosautes.

Emile : (en cridar). Ne voi pas aver hèita la guèrra e estar demorat cinc ans presonèr tà véder lo men hilh maridat dab ua alemanda ! Ne voi pas que sia lo dit qu'ua alemanda e dauneja (2) per noste !!!

Elisà : Au lòc de cridar com un possedat, que harés miélher de léger la letra deu ton hilh e d'espiar drin las fotòs qui ns' envia ! Las deu ton arrehilh Emile ! Qu' ei vadut dimarç darrèr, que pesava quate quilòs ! Espia quin ei beròi aqueth nin ! (L'Emile que da un còp d' uelh e que' s torna virar de cap tau jornau).

Emile : Òc ben quid ! Un alemand de mei, tè ! Lo men arrehilh ? que las coneishi, eh, jo, a las alemandas ! Que'm vau saber quau ei, tè, lo pair d'aqueth gojatòt !

Elisà : Mès, n'as pas vergonha de parlar atau de la toa nòra, shens l'aver jamei vista ! E puish, qu'i pòts conéisher de tan plan las alemandas ? Que m'as tostemp dit qui n'avèvas pas tocat a nada quand èras presonèr !

Emile : Aquò ne t'arregarda pas. Ne n'èi pas tocat nada, mès que sèi çò que valen !

Elisà : Tè, de tota manièra, que vei los òmis e las hemnas que son los medishs pertot.

Emile : (Que muisha la fotò sus la taula). E aquera fotò ? Çò qu'ei ?

Elisà : Lo soèr (3) e la soèra deu Bernaton dab los dus prumèrs, l'Alfred e l'Elisà. Espia qui son vaduts grans aqueths gojatòts ! E lo "beau-père" ! Per aver haut o baish, lo ton atge, quin se pòrta plan e quin a l'aire gaujós e arrident ! N'ei pas tumahús com tu, tè !

Emile : Que's pòrta plan que dises ! Com tots los alemands : un ventorrut hart de bièrra e de pomas de tèrra qu'ei !

d'après Gilabèrt Narioo (Biarn 2972) L'Alemanda

Nòtas :

(1) tà parlar d'autas causas

(2) comanda

(3) bèth pair

I - COMPRESION

1°) Har la lista deus personatges d'aqueste tèxt ?

Precisar los ligams familhaus enter eths.

2°) On e quan se pòt passar aquesta scèna ? Justificatz las vòstas responsas.

3°) Perqué l'Emile repotèga contra lo maridatge deu son hilh (5-10 linhas)

II - COMPETENCIA LINGUISTICA

1°) Arrevirar en francés de la linha 38 dinc a la fin.

2°) Arrevirar en occitan :

"Cet enfant, lorsqu' il est né faisait pitié, il ne pesait que deux kilos trois, aujourd'hui, il est devenu grand et fort et c'est un charmant garçon.
Même si le facteur commente les lettres qu'il distribue, il ne le fait pas méchamment."

3°) Balhatz d'expressions sinonimas per :

escarneish (1.5) ; N'i a sonque un gojat (1.7) ; lo men (1.9) ;
la nse hicas (1.14) ; Aquò ne t'arregarda pas (1.34) ;

4°) Identificatz e analisatz l'emplec deu temps e deu mòde d'aqueras formas "a calut qu'estosse lo men hilh" (1.9)

III - EXPRESSION PERSONAU

1°) En vos apiejar sus elements deu tèxt, presentatz a Elisà (10 linhas)

2°) Caracterisatz e comentatz l'actitud de l'Emile (10 linhas)

3°) Se parla hèra, a l'ora d'ara, de "multiculturalisme", e pensatz qu'ua diferéncia culturau hòrta sia un empach tau bonur dens lo coble.

RETROBADA

Un autre bonur li venguèt de l'amistat d'una companha : Jordana Ceraud. N'aimava lo petit nom, tradicional dins la familha. S'escanavan de rire quand Roser cantava las fèstas del castèl amb son amiga vestida de brocat, cofada de la nauta còfa de las castelanas, e ela cargada de l'aparar d'un trobare tròp fastiós.

Aprèp lo bachilierat, Roser anèt a la Facultat de Letras e Jordana a la de Drech, Licéncia. Concors administratiu. Jordana se'n voliá pas anar de Fois... I aviá un jove inspector de las talhas que faguèron amics suls bancs de l'escòla. S'avisèron lèu que se podían pas passar un de l'autre. La bona sòrt volguèt qu'un pòste siá creat a la Prefectura. Joan Loís e Jordana, lèu maridats, s'installèron a Mongausí dins l'ostal de la familha de Jordana.

*Esperavan Roser amb una gaug vesedaira, "Quan me telefonères, te cresiái pas. Tu, luènh de Barcelona ! E per te pèdre dins aquel monde de salvatges ! E ara, **siás** aquí ! Te gardam anuèit, deman, tant coma voldràs !*

- Non, Jordana... Anuèit, òc, deman m'es pas possible !

*- Es bauja ! Ausisses, Joan Loís, es **bauja** ! Es pas seriós, Roser ; arribas tot just e te'n vòls tornar !
- Non, escota ! Me cal arrestar a Montsegur, puèi a Quilhan. E me cal tornar a Barcelona abans diluns."*

*Joan Loís arriba amb un platèl cargat de veires, de botelhas, de menudalas per l'aperitiu. "Me sembla qu'aimavas lo **Mauri**..." Roser es contenta que se'n remembre. Fa bon. L'ostal, un pauc a l'escart sul planòl, a pas d'autra vista que los arbres de l'òrt, mas entra per las fenèstras tot un bonur de fregaments de fuelhas e de cants d'aucèls, "Se compreni plan, siás pas venguda sonque per nos veire", ditz Jordana. Roser explica, tot manjuquejant pistachas. Li balha lo sentiment de contar un eveniment de bèl temps a. Joan Loís e Jordana avián legit un article dins Lo Republican. Creson a l'accident, coma pòt arribar sus las muralhas de Montsegur. "Me sembla qu'es outra causa. La rason "rasonanta" es contra ieu. Ai pres un punt de vista irracional : perqué un jove, pro biaissut, se n'es anat **gispar** ont los autres son passats ? Vesi doas responsas : la dels gendarmas, accident o suicidi ; una outra, que seriá la tèsi del murtre. Perqué pas ? La primièra es aisida e adòba **totòm**. L'autra es de demostrar. Es la **mèva**. Cèrqui... Del costat dels collègas del licèu... Del costat dels rodelets d'esquarristas de Barcelona... Del costat de las femnas. Una serviciala d'un cafè de Las Ramblas m'a parlat d'el...un brave femnassièr - Donc, gelosiá d'òme, o venjança politica ?*

- Tot me sembla possible... Fins a d'autres rasons que m'escapan del tot a l'ora d'ara. La jornalista abandona pas cap de pista. "

Pèire Lagarda

"Lo mòrt de San Joan", ed. IEO, 1992

1. frequent per "ès"
2. bauja : fòla
3. vin del país de Fenolheda (Pirenèus Orientals)
4. gispar : lisar, liscar
5. totòm : tota la gent
6. forma per " la miá "

QUESTIONS

I - COMPRESION DEL TEXT

- 1) Quant de personatges i a dens lo tèxt ? Qui son : ne donar los noms e ne far una presentacion en precisant los rapòrts entre eles.
- 2) D'ont ven Roser ? Respondre en justificant.
- 3) Ont se debana lo rescontre entre los personatges e que ne podètz dire ?
- 4) Perqué es venguda Roser ? A qué se vei dins lo tèxt ?

II - EXPRESSION PERSONALA

- 1) Imaginatx un dialògue amb un(a) companh(a) d'escòla qu'aviatx pas vist(a) dempuèi qualque temps (a l'entorn de 100 mots).
- 2) Sètz jornalista e vòstre director vos demanda d'escriure un article sus un eveniment important (espòrt, politica, cultura, etc.). vos o cal far en quicòm coma 150 mots.

III - COMPETENCIA LINGUISTICA

- 1) Passar lo segong paragraf al present (L. 6 a L.12).
- 2) Botar los vèrbs entre parentèsis al temps corrècte :

Roser voliá pas que [ieu] (SE N'ANAR) d'en çò sieu.
Perqué cal que [tu] (VENIR) ?
M'o aurián pas mostrat, o auriái pas (VEIRE).
Aimi pas èsser embestiat quand (LEGIR) un libre.
Vendràs quand (PODER).
- 3) Revirar en francés de " Se compreni plan " (L.29) a " son passats " (L.37).
- 4) Sul modèl de " jornalista " (L.45), " esquerrista " (L.41), balhar cinc autres mots qu'utilisan lo meteís sufixe.
- 5) De quines mots son derivats : " mainadat " (L.11), " biaissut " (L.36), " menudalha " (L.23)
- 6) En utilisant la sufixacion, balhar tres derivats a partir de cadun dels dos mots següents : " ostal ", " aucèl ".

Session 1996
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

LO FUEC PRIMIER

*Virolejava lo fuec primier.
Lo fuec grand, que teniá l'espaci.
Que fasiá l'espaci. Qu'era l'espaci.
Virolejava dins l'espandida.
Coma la nevia quand ventotja.
Coma la flamba dau Sent-Joan.
Mas quò era pas la nevia blancha,
pas mai de fum ni mai d'auvas...
Quaus uelhs eran qui per zo veire ?
Quand la peira virolejava e lo fuec
coma un fum,
que lo fuec n'emportava la peira e
que l'aer era en fum.
I aura daus uelhs segur. Las aurelhas
e mai la gòrja.
De las fuelhas, de las pautas, l'òme
vivent, l'aubre, la planta.
Çò que se vei, çò que se minja, e la
mar coma ùei. Las estialas dins l'espessor
dau temps mai de l'espaci.
Virolejava, lo fuec primier.
Dins lo còr de la peira e dins l'arma
dau vent, dins las plumas de l'aiga.
E dins los uelhs que zo vesan, las
aurelhas, tanplan la saba.
Se ufla aitala la grana, e fai petar lo
fruch, l'aubre ne'n monta, que s'esleva,
e l'aubre fai lo fruch.
'Trapas la peira, e l'autra peira, un
petit còp contra la peira, e l'estindòla
vòla, lo fuec noveu.
Es-quò totjorn lo fuec primier ? Que
la peira ne'n garda la traça.
Que la peira ne'n manten la raça.
Ses qui, quilhat - coijat - 'setat.
Sabes pas d'onte monta l'aubre. La
peira. Lo fuec. D'onte ne'n ven lo sovenir.
Zo creses : un nom es marcat sus la*

*peira, i a un nom d'escrich dins lo fuec.
Dins lo priond de la nuech, dins lo
rai de l'estiala.
Quò es pas lo nom dau vent, de l'au-
bre, de la peira.
E tu lo legisses.
Qu'as jamai vist la fàcia de Dieu.
Pertant, qu'as jamai vist la fàcia de
Dieu.*

MARCELA DELPASTRE
"LO SANG DE LAS PEIRAS" 1983 (p. 31.33)

QUESTION I : COMPREENESON DEL TEXTE (7)

1. Ensaïar de balhar un titre a chadun movament dau poèma.
Qualas vertats e questions nos presenta Marcela Delpastre ?
2. Coma definir quela poesia : cosmica ? fantastica ? religiosa ?
(prene ajuda dins daus mots dau poema per respondre).

QUESTION II : EXPRESSION PERSONALA (7)

1. "Coma la flamba dau Sent-Joan" .
Escriure çò que sabetz dau fuec de Sent-Joan, de çò que representa.
2. Presentar vòstras ideias sur l'usatge que l'òme fai de las fòrças energeticas de l'univers.

QUESTION III : COMPETENCIA LINGUISTICA (6)

Écrire à la forme passive : "Lo fuec tenia l'espaci"
"L'aubre fai lo fruch"
"La peira ne'n manten la raça"
"As jamai vist la fàcia de Dieu"

Mettre au présent puis au prétérit : "tenia" ; "fasia"
au futur puis au passé-composé : "sabes" ; "creses"

Mettre au style indirect : La femna dis : "Segur me'n sovène pas"
La femna disia que ...

Vocabulaire : . "uelhs ... aurelhas" ; donner deux autres noms de parties du visage.

"lo nom dau vent" ; donner deux noms de vents.

"lo nom de la peira" ; donner deux mots de la famille de "peira".

Compléter :

"la nevia ventotja" a la sason de.....

"la flamba de Sent-Joan" marca la sason de.....

Donner le contraire de :

"primier" - "començament" - "vivent" - "noveu" - "totjorn"

Traduire : "Trapas la peira ... setat". (1.29 - 35)

LO GOJAT DE NOVEME

Lo mon amor m'avè, e'm pensi, tant anestesià, ç'anava d'ider lo Doctor, que tots aqueths chacs (1), tots aqueths nhacs me damoravan estrangèrs, e que'm soveni que me n'estonèi a bèths còps. Qu'avi bèth, d'ara enlà, aver hami, lo mon còr s'enhlava de gai e m' embriagava un chic. Qui mèi es, n es pas impossible qu'aqueth temps sii lo dont (2) tossii (3) pas tant, e dont me boishèi (4) pas sang aus pòts de tot un mes. Passèi a la fin de heurèr davant la hont de Sent-Miquèu, qui pisha pas guaire qu' en temps d' aigats. La dotz (5) èra seca. Mès n'i mancava pas de comptèrs (6) e de linges a las palancas (7) e la crotz coçoada qui s'aclinava dab lo pes mèi bas enqüèra que las heuç (8). Liguèi lo mon mocadèr en un clau de la crotz, en reconeishença. Qu'èra solide a la fin de hueurèr.

(Mès adara, pr'amor de qué, mon Diu ! mon Diu ! me soveni dab tant de delici d'aqueth temps vueit, lo gran temps mòrt d'aqueth ivèrn ? Benlèu qu'aimavi de pensar en aquera gojata desolada, e que l'encantament me blaça enqüèra lo còr ? Benlèu pr'amor qu'èra vinuda mèi sabrosa aquera prauba pensada, a nosautis los sepelits (9) de l'amplor ventenhosa deus cabelhs (10), dens la grandor de la nueit autorn de nos, nosautis tornats silenci, lo silenci de la lana. Èri cadut dens lo calme de la lana d' ivèrn, e aqueth calme me tocava dinc au còr, qui se me sanglaçava de patz.)

Ò mon Diu, mon Diu, ne pas mèi me sovenir !...

Bernard MANCIET

VOCABULARI

- (1) Los chacs : còps d'agulhas
- (2) Dont : que
- (3) Tossii : tossar (lo personatge qu'es malaut deus paumons)
- (4) Boishar : essuyer
- (5) La dotz : la hont
- (6) Los comptèrs : objècte entà pregar.
- (7) Las palancas : las brancas
- (8) Las heuç : la heuguèra (planta)
- (9) Sepelit : enterrat
- (10) Los cabelhs : los soms deus pins.

QUESTIONS

I - COMPRESION (7)

1°) Per cada responsa, justificatz per elements recampats dens lo tèxte.

a) L'istòria que se passa :

- En Limosin
- En provença
- En Lengadòc
- En Gasconha

b) Qui conta ?

- Un òmi
- Ua hemna

c) Qu'èm au temps

- De prima
- D'ivèrn
- D'abòr
- D'estiu

d) Dens aqueth país, las credenças que son ligadas a

- Las broishas
- Las hadas
- Las honts
- Los arbos

2°) Verai o faus, justificatz la vòsta responsa dab lo tèxte

- a) l'amor n'es pas briga important per lo personatge.
- b) lo personatge qu'a un avièner plen de promessas.
- c) lo personatge ne cred pas ad arren.
- d) a la crotz de Sent-Miquèu i a quauquarren que pen.

3°) A vòste avis, perquè lo narrator s'a ligat lo mocadèr a la crotz ?

4°) Caracterisatz l'ambient deu tèxte en partir deus sentits de l'autor.

II - COMPETENCIA LINGUISTICA (7)

1°) Explicatz la formacion de :

- en.hlava
- coçoada
- aquera gojata
- sanglaçava

2°) balhatz l'infinitiu, lo mòde, lo temps e la persona de la formas :

- sii :
- liguèi :
- èri :

Balhar la conjugason, completa au temps indicat.

3°) Arreviratz en francés la permèra partida dinc a " de tot un mes ".

4°) Botatz a l'estille indirect la frasa : " Qui mèi es... de tot un mes " en començar per : " l'autor disèva... "

III - PRODUCCION PERSONAU (6)

1°) Racontatz un sovièr d'amistat o d'amor on la dolor se hè sentir (6 linhas).

2°) A l'epòca d'Internet e deu progrès tecnologic n'i a qui son supersticiós, qui creden au poder de las broishas. Com explicatz aquò ? (en un quinzenat de linhas).

*La festa èra de las simplas, sens pista de dança, sens pargue, orquèstra pas tròp **alantaire** (1) ajudat de tres dançairas dels malhòts beluguejants que venián tot còp sus la scèna se **graumilhar** (2). Se dançava dins la carrièra, simplament, coma se blaga. E aquí, au mitan d'un estiu puslèu dessecat e malastruc, trapère una Parisenca que me faguèt los uolhs doces. Ere puslèu virat vèrs las brunas indigènas e fièls contra los toristas, mas son sorire e sos peus lusents coma de palha au solelh escrachèron mos prejudjats. Coma de palha, òc. Pas lo blond artificiau e pissós d'un citron passat au difenòl.*

D'alhors, es que n'aviái pas una secreta enveja, de sortir de mon caire, de mas abituds de ieu atanben ? Oxiçèn. Envòu. Viatge. Son accent ponchut finissiá que m'encantava, estent que carrejava pas de manieras ni d'aire superior. Èra pas una torista, veniá en vacanças en cò de sa grand. S'apelava Adriana. Voliá èstre lo contrari d'una torista. Voliá rescontrar las gents. Conòisser los problèmas. Aimava Giono, Chabrol. Veire lo pais de dedins, pas de luònh. Itinerari de París a Cigalièrs, per relativisar las causas.

E subretot pas se manjar la sang quand lo metrò finissiá pas d'arribar o quand la rauba que deviá cargar per se rendre a un aniversari gratinat era pas prèsta.

Sentissiái lo ròtle que la Providéncia me fisava. Mas la dança d'après, foguèt convidada per lo rei dau tangò e i anèt. Èra pas de bon encapar aquel "rescontrar de mond". Tant valiá un autre coma ieu, segur.

La dança acabada, pasmens, Adriana tornèt vèrs ieu.

"Es un famás dançaire, faguère.

- Òc, mas aime mai dançar amb tu.

Me lo tenguère per dich. Ben dins lo biais d'aicí, la filha. Avia pas vergonha de quincar 3 abans lo garçon.

Jaume LANDIER
"SOLELHADA"
INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS
Collection A TOTS -1992 -

1. alantaire : fièr, ufanós, enganaire
2. se graumilhar : se bolegar
3. quincar : parlar

I - COMPRESION DEL TEXT (7)

1. En vos apiejant sus de detalhs del tèxt, precisaretz :

- ont aquò se passa
- quora se passa,
- qué se passa.

2. Fasètz lo retrach detalhat dels personatges.

II - EXPRESSION PERSONALA (7)

1. Que vòl dire per Adriana "rescontrar las gents" (linha 13) ?
2. Cossí comprenez que, pel narrador, siaga pas "de bon encapar aquel rescontrar de mond" ?
3. A partir del passatge de la linha 12 a 18, ("Era pas una torista..." "...pas prèsta"), imagenatz lo dialòg qu'an pogut aver los dos personatges (de 6 a 8 replicas).
4. Vos es arribat, coma al narrador, d'aver "enveja de sortir de (vòstre) caire, de (vòstras) abituds, de (vos) atanben" (linhas 9-10). De qu'avetz fach ? Contatz-o en 200 mots a pauc près.

III - COMPETÈNCIA LINGUISTICA (6)

1. Escrivètz al present de la linha 19 ("Sentissiái...") a la linha 23 (.faguère").
2. Botatz al singular "los uòlhs doces" (L. 5), e al plural "un famós dançaire" (L. 23), e "lo biais d'aici" (L. 25).
3. Dins la frasa se dançava (...) coma se blaga" (L. 3), s'emplega una fòrma d'indefinit. Tornatz far dos còps aquesta frasa en emplegant 2 autras formas d'indefinit.
4. Suls modèls "astruc" (L. 5), "parisenca" (L. 5), "fielós"(L. 6), formatz los adjectius derivats de trobador, páur, pega, Montpelhièr, poder, pes.
Prepausat, en utilisant d'autres suffixes, los ajectius derivats de Narbona, Tolosa, cinc, maire.
5. Revirar en francés las linhas 9 ("D' alhors.. ") a 12 (" . superior."), e 19 ("Sentissiái... ") a 21 (" . segur.").

Session 1998
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

LAS PAURS

En passar la nuech dins un bòsc, un òme a entendut daus còps d'apchon. A chasque còp d'apchon un aubre tombava ! Quela nuech, sai pas si durmiguet gaire. Se demandava qui podiá copar dau bòsc aitalu priond de la nuech, e perqué, e coma. E qui podiá tombar 'n aubre d'un cap d'apchon - d'un sole cap d'apchon, sens jamai mancar, e coma, e perqué. Lo solelh se levet sens qu'aguès trobat de responsa. Dau mens lo tremolar li aviá passat. Se levet, e volguet 'nar veire çò que n'era e, coma disiá, quant be n'avián copat. Lai anet, en s'imaginar lo massacre, tot aqueu bòsc de fust per terra, un sus l'autre. Tomet ben coneisser l'endrech, tota 'na plantada de faus, de beçaus mai de rovers qu'auriatz pres la santat dessus. Pas un que sigués tombat, pas un que lo pus mendre còp d'apchon aguès quitament marcat, e res pas mai a l'entorn, tan lonh qu'òm poguessa veire. Dijatz ? De que es lo mai efredable ? D'auvir la nuech quauqua res qu'òm ne vei pas ? O de reconeisser bon còr de jorn que çò qu'am a auvit existissiá pas ?

- Mas me diretz, si lai era 'nat veire, au moment mesme qu'auviguet ?
- Lai anet pas, mai faguet ben. Chaliá subretot pas lai anar veire.

Chaliá pas lai anar veire, pertant ne'n sabe un, un còp, qui lai anet. L'ai ben conegut. S'apelava Felice. Queu jorn, au bon mitan de la Granda Guerra, avián fach saber a las Flenors, au grand e a la granda de Felice, qu'un autre de lors petits-mainatges era ben malaude, que sabián pas çò que ne'n 'niriá. Quò es çò que, lo ser tanleu lo trabalh 'chabat, Felice e son grand prengueran lor chamin per anar veire lo dròlle. Era ben nuech quand sauteran d'en lo Saumant, e quò s'era pas esclarzit en arribar sus lo Masalaiga. Quò es ad aqueu moment que vegueran drech davant ilhs, per los champs, 'na flamba que se levet de còp, plan nauta e que dançava auriatz dich sus plaça.
- Ve !

Lo vielh s'era aplantat. 'Visava. 'Chabet per dire :

- Quo es 'na desmonstrança. Lo petit es mòrt. Òc plan ! çò ditz Felice. Vau 'nar veire, ieu. Lai anas pas ! Lai anas pas, te'n prege ! Mas Felice lai voliá 'nar. Lai anet. La flamba, quo era daus forneus qu'avián fach de tranuja en lo champ. Lo monde eran partits, après los aver creiguts consumats, mas se'n trobet un que era ni mòrt ni 'chabat de bruslar, e lo vent l'aviá tomat desvelhar. Quo era pas 'na desmonstrança, e lo dròlle n'era pas mòrt. Òm pòt se trompar. Las paur an pertant pas 'chabat de correr per la nuech dins la campanha. Aura pòrtan d'autres noms. Los diabltons son daus marsians, los lençòls que vòlan daus O.V.N.I.S., los còps d'apchon sònan, e las lebres parlan sus l'ecrant dau televisor en pana...

Marcela DELPASTRE
Las Vias Priondas De La Memòria
Ostal del Libre, 1996. pages 15 et 16.

Notes :

sai pas si : sabe pas si

bòsc de fust : fûtaie

faus : hêtres

beçòus : bouleaux

sigués : fugués

tranuja : chiendent

marcat : un aubre "marcat" es un aubre qu'un petit còp d'apchon senhala au buschairon que se deu copar.

efredable : que fai una granda paur

sautar : surtir

N.B. : *los linçòls que vòlan e las lebres que parlan son de las allusions a d'autres passatges dau libre.*

QUESTION I : COMPRESION DAU TEXTE. (15 à 20 linhas er l'ensemble) (6)

1- En vos servir dau contexte, explicatz çò qu'es una "desmonstrança"

2 - Perqué son grand (son grand-pair) conselha a Felice de as 'nar veire çò que se passa per de bon.

3 - Perqué l'afar daus "còps d'apchon" es tot-plen mai misterios que lo de la " flamba "

QUESTION II : EXPRESSION PERSONALA (6)

1 - "Laz anas Pas ! Lai anas pas, te'n prege !

Mas Felice lai voliá 'nar."

Qualas rasons podiá trobar Felice de li 'nar o de li pas 'nar ? Qu'auriatz fach a sa plaça ?

2-Qué pensatz de la conclusion de l'autor ? Es quò que la páur irracionala es totjorn presenta, pariera, dins l'esperit dau monde ?

QUESTION III : COMPETENCIA LINGUISTICA (7)

1- Trouvez un équivalent en français pour les expressions :

a - "priond de la nuech"

b - "bon còr de jorn"

2 - "Volguet 'nar veire çò gue n'era."

"quant be n'avián copat."

" Lo dròlle n'era pas mòrt. "

". . qu'òm ne vei pas."

Montrez que les "ne" représentent, dans ces cas-là, deux catégories grammaticales différentes.

3 - Comment est formé le substantif "lo tremolar" ? Pouvez-vous citer cinq formes semblables en dehors du texte ?

4 - Trouvez trois manières de dire "on" dans le texte.

5 - Lai anet pas, mai faguet ben (ligne 13)

Transposez la phrase au présent, à l'imparfait, au futur et au conditionnel.

PONDICHERY

Pondichery. Qui non coneish pas aqueth nom, tirat de la litania de las vielhas possessions francesas esbariscladas peu monde. Pondichery, Chandernagor, Karikal, Mahé, Yanaon... Noms après per milèrs d'escolans qui'us recitavan, seriós, a la regenta, sacats per la peur de'n desbrombar quauqu'un. Noms vueits, escrivuts en gran au ras de puntòts arrois sus la carta, mes tanben noms encantaires, de la musica sauvatja, noms qui hasèn vàder sauneis. Pondichery... Lhèu ua vila arridolenta, eslasada devath deu só, jumpada per lo clapotís de las andadas e lo marmús deus alisats... Pondichery, Pondicherry, Puduch-cheri... o simplament Pondi, com disen aci. Anem per Pondi : qu'ei mei brac.

Pondi, donc, que somica, virada cap au passat. O meilèu çò qui èra la nosta Pondi, la vila blanca. Copada deus quartièrs indians per un canau, sarrada près de l'ocean, qu'estuja los soviers au darrèr de las murrilhas claras qui embarran las maisons. Solas, quauquas bastissas fièras, qui alinhan colonas arroganhadas peu temps qu'ensajan d'amuishar quin èra. autes còps. Mes que son negadas au miei d'eslamejants e de frangipanèrs, estofadas peas jansemins e las boguenvillias. Bèthlèu ne las arremarcarà pas mei. Que demoran lavetz detalhòts tà rebrembar-nos qu'em hens ua vielha vila francesa. Los noms de las carrèras : rue St-Louis, rue de la Marine, rue Dumas, rue Suffren. Drapèus : au consulat, a l'Aliança, au licèu francés, o.. suu virahanga d'un rickshaw. E puish, que i a los "bonjour Monsieur !" deus mendicants, camelòts e marchands de tota traca. Qu'ei chic.

De fèit, la Pondi vertadèra qu'ei indiana (ei jamei estat autament ?). Semiada de temples qui quilhan tors subercargadas de divinitats mei haut que lo dòme nud de laatedrala, prestida au ras deu marcat, que viu. Au miei, las espècias, los fruts e las flors que's mesclan las aulors, que desplegan grans plaps de colors suu brun lord deu sòu o de las tistas. Ua horrèra pingorlada que s'i honha enter los taulèrs, ahupada per venedors qui'u vantan la marchandisa d'ua votz arrauca. A l'entorn, mestieraus e colportaires que prepausan lilòis, topins, metaus, pelhas, qui estenen suus trepaders, qui penen lo long de las barrèras qui bòrdan la cauçada. Las carrèras vesias que son encombradas de bicicletas, de catavas, de quauquas motòs e veituras qui depausan praticas, qui atenden cargaments davant las botigas. Que s'i vend de tot. Estòfas e pelhas de qualitat, dhotis de coton, dab carrèus, blancs rajats de blu o d'arroi, saris de seda, florits, brodats d'aur o d'argent, hens la carrèra Nehru. Vaishèra ustensilhas de cosina hens la carrèra Gandhi. Bròcs, olas cautèrs, bacias d'alumini o de coeire, mes tanben jòias hens la carrèra Bharati. Grans, fibras de cocò, còrdas, matalàs e coishins hens la carrèra Rangapillai. E pertot venedors de té dab lèit, de jus de fruta, de còcas e de betèl, e pertot musica vienguda de transistòrs hicats tròp hòrt e pertot lo só qui v'atuca, qui v'embriaga de totas las aulors, de totas las colors vadudas mei violentas. Qu'ei tot aquò Pondi. Mes shens qu'aquò : que seré trop aisit. Que la cau enqüèra còrrer, que la cau enqüèra espiar, escotar, sentir tà la plan conéisher. E i sufirà l'annada ? Vederam !

Joan Loïs BARADAT (tirat de Letras Indianas)

QUAUQUES EXPLICS :

- Eslasat : alongat
- Andadas : moviments de l'aiga de la mar
- Somicar : saunejar (en dromir que s'i hè sauneis)
- Sovier : sovenir
- Arroganhats : minjats

- Eslamejants, frangipanèrs, jansemins, boguenvillias : arbolets exotics renomats pr'amor de las
- loas flors
- Virahanga : proteccion plaçada autorn de l'arròda que protètja lo ciclista de la hanga qui ei la tèrra molhada deus camins
- Rickshaw : velò-taxi
- Lord : cascant, sale
- Tista : gran peiròu, drin com ua grana saca
- Horrèra : gran nombre de personas
- Pingorlat : de totes colors
- Arrauc : qui se'n ved entà parlar pr'amor la votz n'ei pas clara
- Lilòi : com bagas, montras...
- Pratica: client
- Botiga : magasin
- Dhoti : pelha d'òmi
- Sari : pelha de hemna
- Ola : marmita
- Betel : fruta bona tà nhaspar (com chewing gum)
- Atucar : estabanir, assoma

QUESTIONS

I - COMPRESION DEU TEXTE (7)

Que responderatz dab ua frasa sancèra a las questions de seguir en justificar dab elements tirats deu tèxte.

- On situatz la vila de Pondicherry ?
- " Pondi que somica, virada cap au passat ", a vòste avis, a quala tempsada se debana lo tèxte ?
- Relhevatz dens lo tèxte los elements qui amuishan l'exotism de la vila en bèth explicar perqué vos semblan exotics.

II - EXPRESSION PERSONALA (7)

Que responderatz a las questions de seguir dab frases sancèras.

- Las vilas se guardan la memòria deu lor passat ? E de quau biais ? (10-15 linhas).
- Comentatz la frasa "Copada [...] maison" (l. 11 e 12) (5-6 linhas).
- Que tribalhatz dens ua agéncia de viatge e qu'ensajatz de convéncer ua practica de partir dens aquesta vila. (10-15 linhas)

III- COMPETENCIA LINGUISTICA (6)

- Botatz la frasa " Que la cau (...) conéisher. " (linhas 36-37) a l'imperatiu (cinc verbs).
- Relhevatz dens lo tèxte quate caracteristicas diferentas deu gascon e explicatz la loa formacion.
- Botatz a l'imperfèit de la linha 20 a 22 "De fèit (...) que viu".
- Arreviratz en occitan :

Sur le marché de cette vieille ville, on voyait de tout, des marchands de lys sauvages, de vieux vêtements bariolés entassés sur les trottoirs au beau milieu de la foule des clients et des artisans, de la vaisselle ou même du thé. Mais on ne trouvait pas que cela ! Au bout d'une rue, de l'autre côté du canal, il y avait même des vendeurs de bijoux.

Novèl despart

La scèna se passa en 1941

La Directritz de la preson de las femnas de Tolosa, una vèusa de la guèrra de Catòrze, maire de tres dròlles, èra pas ges missanta femna. Seguiá (1) la lei, mas no'n apondiá pas. Cercava a " reabilitat " sas filhas. Coneissiá l'istòria de Carmelà L'aviá susvelhada de prèp. L'estimava e dins lo fons del còr li donava rason. Quand reçaupèt la demanda dels Martins de la Bòria de la Capèla, l'asemprèt (2) de pic e li diguèt :

- " Dins una setmanada serem per Nadal. Aimariái de te far la polida estrena qu'es a ma posita (3). N'as pres per vint ans pel mal d'un crimi qu'as agut tòrt de complir mas que pòdi encapar (4). As faches gaireben quatre ans e degun a pas res a dire contra ton anar. Se vòls, amb dos autres seràs quita. Los passaràs pas aici, mas coma sirventa dins una bòria d'Avairon. M'a paregut que me podiái fisar de tu. Supausi que m'engani pas.

- Vos enganatz pas.

- Encara un mot. Dins la bòria que vas anar, lo paire es estropiat e la maire malauta. Lo trabalh mancarà pas. E mai, dins aquel país, los estius son cauds, los ivèrns freges, lo mond paures e endarrierats. Patiràs pas lo pan negre, los patanons redonds, lo lard rance e l'aiga canda, mas de sucre, de cafè e de frucha ne veiràs pas la color.

- I fa pas res.

- Te pagaràn solament cent cinquanta francs la mesada. Ne gardaràs la mitat per tu e me despacharàs lo restant cada tres meses. Pas a la preson. A l'ostal meu, que degun aurà pas besonh de saber d'ont venes e qu'a la Pòsta los emplegats sabon pas téner la lenga. Siás d'acòrdi ?

- Oc-ben, que soi d' acòrdi !

- Autra e darrièra causa. Dins aquela bòria, i a benlèu vaillets e enfants que son pas maridats. Pasde fringaire ! O te fariá parlar, o te fariá perdre lo cap. Dins un cas coma dins l'autre, tornariás lèu a la preson. Quand seràs liura, auràs léser de t' enamorar.

- Soi pas prèsta a m' enamorar tornarmai. Ai pagat per saber çò que valon las promessas dels òmes. Abans que ne sèga (6) un, caldrà que se siá metut tot parat per far veire de quina fusta es bastit.

- Se n'es aital, prendràs lo camin de fèrre lo cinc de genièr, a uèch oras del matin, a la gara Matabuòu. Seràs a Najac, dins Avairon, sul còp de onze. Qualqu'un t'esperarà. Lo reconeisseràs aisidament. Serà pas tròp plan fargat. Serà un paisan. "

Ferran Delèris, L'Aucon, 1992

1 - seguiá (sègre)/seguissiá (seguir)

2 - asemprar : convocar

3 - qu'es dins mas possibilitats

4- encapar : comprene

5- despachar : mandar

6 - sèga / seguisca (cf.nòta I)

I - COMPRESION DEL TÈXT (7)

- 1) Ont se debana aquel dialòg ?
- 2) Quines son los personatges en preséncia ?
- 3) Qué podètz endevinar del passat de Carmelà d'aprèp las entresenhas del tèxt ?
- 4) Qué li es prepausat dins lo cors del dialòg ?
- 5) Quina darrèra recomandacion li es facha ? Perqué ?

II - EXPRESSION (7)

- 1) Imaginatx la primièra letra de Carmelà a la directritz de la preson, en vos apiejant sus lo tèxt. (20 a 25 linhas).
- 2) Pensatz que pòt èsser positiu de viure un momenton dins de condicions dificilas o qu'es melhor d'èsser totjorn a son aise dins las comoditats modèrnas ? (20 a 25 linhas)

III - COMPETÈNCIA LINGUISTICA (6)

I) 1.8 La setmanada.

- Trobatz un second mot dins lo tèxt format sus aquel modèl.
- Prepausatx dos autres mots occitans que conoissètz formats d'aquela mena.

2) Tornatz escriure las frases seguentas en causissent clarament lo mot que conven :

o

- Dins aquela bòria, i a fòrça trabalh, lo sabi.

çò

o

- Lo paire, lo conoissi pas, mas dison qu'es estropiat.

aquò

lo

- A çò que dison, la maire es malauta.

aquò

aquò

- Passaràs l' estiu dins Avairon, çò te farà de ben.

lo

3) Completatz en acordant corrèctament l'adjectiu :

- Los ivèrns freges > un ivèrn
- > una prima

- Un estiu doç > d'estius

> de sasons

4) 1.20-21. " Te pagaràn tres meses ".

Mai tard, Carmelà se soven de las paraulas de la directritz e las rapòrta a un autre interlocutor.
Tornatz escriure aquelas frases en començant per : " La directritz me diguèt que..... "

5) Reviratz al francés, l. 13 a 18. " Vos enganatz pas ne veiràs pas la color "

Session 1999
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

TORNAR EN ÇÒ D'ELISA...

Que's podó agrapar a ua arraditz, que dè ua tarribla ahutada (1) e que's tirè de l'aiga. Qu'anè càder, ahanat, sus un plaçòt de glarèr (2) (...).

*Jan que's tornè l'hevar com podó. Que s'avè pergut las espartenhas, e los pès que'u hasèn mau. A la lisèra deu prat que gahè un sendèr de lenhassèrs. Aqueste quartier que l'èra familhèr e que sabè lo nom de cada bòrda : Sarto, Lavassa, Maumús, Talabòt... E acerà-haut, juste darrèr la sèrra, Hiaas... Quina escadença e l'i avè hèit tornar ? E quina fòrça adara e'u hasè tòrcer tà esquèrra, luenh de las embracas (3) ? Qu'arribava au ras d'ua maison, d'ua cabana meilèu, acoatada (4) devath d'un gran teit de palha. Un costèr (5) nau, aprigat de tòla ondulada, que mercava un plap de claror enter los arbes d'un verdurèr (6) shens nada barralha autorn. **Jan que s'èra estangat devath d'un casso a vint camadas de l'entrada, e qu'espiaava l'ostau qui dromiva. Un truc sus las tòlas que'u dè ua estreita ; que i èra quauquarrès devath deu costèr. Jan ne gausava pas ni avançar ni recular, mes autanlèu, que vedó un gat qui s'escapava : qu'avè devut sautar tà sus las tòlas. Lo can de la maison, desvelhat peu tapatge, que's gahè a horvar devath deu costèr on èra estacat. Tot d'un còp, Jan qu'entenó un contravent qui s'aubriva ; que hasò quate pas endarrèr shens se tirar de l'ombra. Au cap d'un moment lo can que's carè. Qu'ei alavetz qui Jan e senti ua preséncia darrèr d'eth. Que viré lo cap e que vedó a Elisa. Qu'avè hèit lo torn deu verdurèr, entant qui eth e s'estujava. Jan, cotat (7) sus plaça, que l'espiaava shens poder motar. N'avè pas cambiat : petita e miuta, hòrt moreta de pèth, dab ua pesanta caduda deu peu sus las espatlas, qu'avè lo marchar sauteriquejant d'ua codèita (8). Que'u corró decap en hant un petit crit. - Jan !***

Eth que l'arparè a braçat (9).

- Que t'atendí, ce hasó era. La votz qui avè, grèva, tostemps drin arrauca, com eishequetada (10), que'u hasó passar un tremolet per tot lo còs. A mòda de responsa que la potoè suu peu e sus la tèsta. Sarrada contra eth, que plorava. Tot d'un còp, que s'arreculè e que l'espierà.

- Mes qu'ès mulhat, ce hasó, e que sagnas... Qu'ei çò qui as hèit ? Que l'espiaava los pès descauç, la camisa esperrecada.

*- Jan, qu'ès hòu ! Que l'estirè per la man, que'u hasó entrar per devath deu costèr.
- Assèd-te aqui e ne botges pas, que torni. Ne cau pas que mair e sàpia qu'ès aqui.
Que tornè dab servietas, ua cubèrta, aiga oxigenada ; e, en s'esclairant dab un lampòt de pòcha, que's gahè a'u netejar las plagas.*

- Mes quin t'ès hicat dens un estat parièr ?

- *Que soi cadut tà hens la gorga de Monassòt... Que m'èri esbarrit (11)*
- *Totun que coneishes lo parçan...*

Eth ne responó pas. Que'u vedó segotir lo cap dens l'escuranha e que deishè de'u questionar.
- Que sabí que viengores... Quan a horvat lo can, qu'èi sentit qu'èras tu.

D'après Albert Peyroutet, Retorn, 1989.

- (1) Ahutada : sinonim esfòrç
- (2) Un plaçòt de glarèr : ua plaja de calhavets
- (3) Embracas : camin abraçat
- (4) acoatada : protegida com un piòc per ua cloca
- (5) Costèr : pam de teit
- (6) verdurèr : lòc plantat d'arbos frutèrs
- (7) cotat : tancat, petricat
- (8) codèita : Bergeronette (oiseau)
- (9) aparar a braçat : sarrar hòrt en los braç
- (10) eishequetada : ací, amendrida copada
- (11) esbarrit : perdut

I - COMPRESON DEU TEXTE (7)

- 1°) Resumitz lo perpaus deu tèxte en cinc-sheis linhas.
- 2°) Com ac sap l'Elisa que quauqu'un es pròche de l'ostau ?
- 3°) E pensatz que i a longtemps qui los dus personatges no's son pas vists ? Citatz passatges deu tèxte tà emparar la vòsta responsa.
- 4°) Quau es l'estat fisic e morau deu Jan quan encontra l'Elisa ?

II - CONEISHENÇA DE LA LENGA (6)

- 1°) Analisatz (infinitiu, mòda, temps, persona) las fòrmas verbaus qui segueishen :
 - podó
 - hasèn
 - ne botges pas
 - sàpia
 - viengores
 Hètz totas las remarças qui jutjaratz utilas.
- 2°) Arreviratz en francés la partida escriuta en gras ("Jan que s'èra estangat. . . estacat. ")
- 3°) "qu'èras tu" (linha darrèra) : explicatz las duas diferéncias màgers entre occitan (gascon) e francés, contiengudas dens aquesta expression.
- 4°) Trobatz dens lo tèxte quate exemples diferents de contraccion d'article.

III - EXPRESSION PERSONAU (7)

- 1°) Ua fòrça pregonda que sembla ligar los dus personatges. Quau ei la vòsta definicion de l'amor (o de l'Amor) ? Quina plaça e pensatz que la societat modèrna e'u deishe ? En un vintenat d'arrècas, desvelopatz lo vòste biais de véder las causas dens aqueste maine.

Corregit de l'espròva escriuta d'occitan deu bachilierat generau 1999

Seria L

LV II

I Compreneson deu tèxte

1º) Resumitz lo perpaus deu tèxte en cinc-sheis linhas.

A la debuta deu tèxte, que vedem un òmi, Jan, qui's tira de l'aiga on sembla estar cadut. Puish, que pren un sendèr qui'u mia, drin a maugrat d'eth, davant ua prauba bordeta qui coneish. Que s'estanca devath d'un casso shens gausar anar mei endavant. Mes lo can de la maison se gaha a lairar e ua gojata, deu nom d'Elisa, qui estó dilhèu la soa amiga autescòps, que'u suspren. Urós de's retrobar, que s'abraçan. Puish, Elisa qui ved qu'ei blaçat, que'u hè entrar e que'u suenha, en tot estonà's totun que lo Jan e sia podut càder dens ua gorga que coneishèva plan.

2º) Com ac sap l'Elisa que quauqu'un es pròche de l'ostau ?

Elisa sap que quauqu'un ei pròche de l'ostau pr'amor deu son can qui s'ei gahat a lairar. D'aulhors, n'avè dilhèu pas sentit l'òmi, mes que s'èra desvelhat en entèner lo batahòri hèit per un gat qui sauté sus las tòlas deu costèr.

A la linha 41, Elisa ditz : "*Quan a horvat lo can, qu'èi sentit qu'èras tu.*"

3º) E pensatz que i a longtemps qui los dus personatges no's son pas vists ? Citatz passatges deu tèxte entà emparar la vòsta responsa.

Que podem pensar que i a longtemps qui los dus personatges no's son pas vists. En efèit, Jan que ditz d'Elisa : "*N'avè pas cambiat*" (1.20). De mei, quan Elisa ved au Jan, que'u cor decap en hant un petit crit (1.21-22), e que plora quan s'abraçan ["*Sarrada contra eth, que plorava*" (1.28)], causas qui's hèn generalament après ua longa separacion.

4º) Quau es l'estat fisice morau deu Jan quan encontra l'Elisa ?

Quan encontra Elisa, Jan ei mulhat e blaçat ("*Mes qu'ès mulhat, ce hasó, e que sagnas*" 1.29). Qu'a los pès qui'u hèn mau (1.3). Qu'ei tanben pèdescauç e qu'a la camisa esquiçada ("*Que l'espiava los pès descauç, la camisa esperrecada*" l. 30).

D'un punt de vista morau, qu'ei de mei mau díser. Que sembla drin perdut puishque, après estar sortit de l'aiga, que segueish un sendèr shens tròp saber on va, miat per ua "fòrça" (1.6).

Que podem totun avançar l'ipotèsi que la soa caduda dens la gorga de Monassòt n'èra pas un accident. Que ditz a Elisa qui l'interroga que s'èra esbarrit (1.37). Mes era sembla estonada e respon : "*Totun que coneishes lo parçan...*" (1.38). Ad aquò, non sap pas qué respòner. Lhèu, Jan a volut suicidà's en se gitant dens l'aiga. Mes, au darrèr moment, dens un reflexe de subervita, a agrapat ua arraditz e s'ei tirat e l'aiga.

II) Coneishença de la lenga

1°) **Analitzatz (infinitiu, mòda, temps, persona) las fòrmas verbaus qui segueishen :**

- podó : tresau persona deu singular deu preterit deu vèrb " poder ".
- hasèn : tresau persona deu plurau de l'imperfèit deu vèrb " har ". Aqueth tipe d'imperfèit " brac " qui pòt estar tanben emplegat entà formar l'imperfèit deu vèrbs en " er " existeish a costat de la fòrma " longa ", mei regulara, comuna a tos los vèrbs. Au lòc de " hasèn ", se pòt donc díser tanben " hasèvan ".
- ne botges pas : dusau persona deu singular deu subjontiu present deu vèrb " botjar ". Lo subjontiu present serveish a l'expression de la defença.
- sàpia : tresau persona deu singular deus subjontiu present deu vèrb " saber ".
- viengores : dusau persona deu singular deu futur deu passat deu vèrb " viéner ". Emplegat dens ua subordinada, que pòt remplaçar un vèrb au condicionau quan exprimeish un futur au par deu vèrb a un temps deu passat de la principau.

2°) **Arreviratz en francés la partida escriuta en gras ("Jan que s'èra estangat...estacat".)**

Jean s'était arrêté sous un chêne à vingt pas de l'entrée et regardait la maison endormie. Le bruit d'un coup frappé sur les tôles le fit sursauter : il y avait quelqu'un sous l'appentis. Jean n'osait ni avancer ni reculer, mais aussitôt il vit un chat qui s'enfuyait : il avait dû sauter sur les tôles. Le chien de la maison, réveillé par le bruit, se mit à aboyer sous l'appentis où il était attaché.

3°) **"Qu'èras tu" (linha darrèra) : explicatz las duas diferéncias màgers entre occitan (gascon) e francés, contiengudas dens aquesta expressuion.**

Qu'èras tu :

- preséncia de l'enonciatiu " que " emplegat dens ua frasa afirmativa.
- vèrb " estar " conjugat a la dusau persona entà s'acordar dab lo pronom personau " tu ".

4°) **Trobatz dens lo tèxte quate exemples diferents de contraccion d'article.**

- au (l.7) = a +lo
- deu (l.13) = de +lo
- peu (l.15) = per + lo
- suu (l. 27) = sus + lo

III - Expression personau

1°) Ua fòrça pregonda que sembla ligar los dus personatges. Quau ei la vòsta definicion de l'amor (o de l'Amor) ? Quina plaça e pensatz que la societat modèrna e'u deishe ? En un vintenat d'arrècas, desvelopatz lo vòste biais de véder las causas dens aqueste maine.

Que ns'acontentaram, tant lo subjècte ei larg, d'evocar l'amor tau com apareish dens lo tèxte, qu'ei a díser aqueth ligam hòrt e misteriós qui pòt unir dus èstes d'un biais fisic com sentimentau.

Per çò qui ei de saber quina plaça la nosta societat modèrna e'u deisha, la responsa n'ei pas simpla tanpauc.

Que podem considerar prumèr que lo noste ritme de vita tròp aviat, sustot dens las granas vilas pòt aver consequéncias nefastas sus l'amor. Los òmis, e la hemnas, n'an pas mei lo temps de's parlar o de téisher ligams. E, quan l'averén, leis anti-secutament sexuau drin tròp sevèras, com aus Estats-Units, crean un ambient mau-san qui empacha rapòrts normaus enter òmis e hemnas. Tanben, la nosta societat modèrna prepausa sovent un abitat qui, si ne contraria pas l'amor eth medish, ne descoratge l'expression : adara los apartaments son, per la màger part, bastits entà arcuelher ua familha de quate personas, qu'ei a díser lo pair, la mair, e dus mainatges, pas mei. Dens la medisha idea, poder auherir ua solida educacion a cada mainat còsta car, sustot enqüèra aus Estats-Units, çò qui limita tanben lo nombre de dròlles per larèr.

Mes, d'un aute costat, la nosta societat deisha ua mei grana plaça a l'amor qu'autescòps dens lo sens on adara, lo monde se maridan dab l'èste aimat e pas dab quauqu'un causit peu pair. De mei, lo divòrci ei adara acceptat, çò qui vòu díser que pòden aver mantuns amors dens ua vita shens estar obligat de passar per un adultèri reprimat per la societat e la religion. Enfin, la societat modèrna accepta tanben mei aisidament las amors autescòps condemnadas com l'omosexualitat per exemple.

Fin finala, que sembla donc que la nosta societat e deishe a l'amor, tau com l'avem definit, ua plaça mei grana qu'autescòps, quitament se i a enqüèra progrès de har.

Session 2000
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

RETORN

Jan de Barrat que n'anava suus vint ans quan vedó a Elisa de Hiaas peu purmèr còp. Era que n'avè setze. Qu'èra drin abans la guèrra, en 35. Eth qu'anava tà las palomas dab son pair, era que cosè seguda a la frinèsta. Que s'èran tan per tant espiats mes, de tan pregons qui èran los uelhs de la gojata, Jan de Barrat que n'èra estat tot part-virat. Que l'avè saludada en passant dab un gèsto vergonhós de la man ; era qu'avè responut d'un arrisolet. Chic de temps après, que l'avè gausat díser quauques mots, e desempuïsh que s'èra acostumat de s'estangar ua pausòta dab era cada còp qui se'n tornava de caçar. Quan n'i avó pas mei de palomas, que's trobè cuentas a la Seuva tà aver lo parat de passar davant Hiaas. Au cap de dus mes, que'u digó de que l'aimava. Era que l'aimava tanben.

Pèir e Clamença de Barrat, qui èran deu vilatge de Nauvesin, a quauques quilomètres de Pau com qui'n va capsús, n'avèn pas qu'aqueth gojat. Sus eth qu'arrepausava l'aviéner de Lamarqueta, un endret qui avèn hèit vèder rentós a trucas de tribalh. Rudes com ne son sovent los paisans que'u viciavan a la loa mòda. Sa mair que'u se coava. Lo son gran chepic qu'èra de que mingèsse hòrt, per'mor que mespresava lo monde magres, e tad era un beròi òmi qu'avè d'estar ardon de pertot e maishèra-roi. Quan Pèir e Clamença e s'avisèn que lo lor hilh contunhava d'anar véder a Elisa, que s'alarmèn. Ni l'un ni l'autè n'averé trobat arren a díser si la gojata qui amoresejava èra estada com las autas ; mes Elisa de Hiaas, qui dab aquera cara fina e los uelhs a color d'escur avè esmavut a Jan de Barrat, qu'èra infirma. Malheta en vadent, la prauba mainada que tortejava. Tà complir lo malur, son pair qu'èra partit de casa quauques mes abans qui non vadosse era ; ne l'avèn pas jamai tornat véder. Lo monde qu'avèn hèit córrer qu'èra la hemna qui l'avè aucit per'mor que's hartava e que la trucava.

A. PEIROTET

seguda = seitada
tan per tant = a pena
s'estangar = s'arrestar
ardon = redon
malheta = malformada deu malh (de l'anca)

I - COMPRESION DEU TÈXTE

Que responderatz ad aquestas questions dab fresas sancèras en vos apiejar suu tèxte.

- 1°) Qui son los personatges principaus ?
- 2°) Quau es lor relacion ?
- 3°) Com se van conéisher los personatges principaus ?
- 4°) Presentatz e comparatz la situacion familhau de cadun.
- 5°) Perqué que'us desplaquè aus pairs de Jan que parlèsse dab Elisa ?

II - EXPRESSION PERSONAU

- 1°) " Ni l'un ni l'autre n'averé trobat arren a díser si la gojata qui amorejava èra estada com las autas. " E te sembla normau que los parents intervengan dens la relacion de lor hilh ? (en un 15at de linhas)
- 2°) Imaginatz lo dialògue explicatiu enter Jan e pair e mair suu desacòrd de la frequentacion amorosa deu gojat (en un 15at de linhas)

III - COMPETÈNCIA LINGUISTICA

- 1°) Digatz d'un aute biais : " N'avèn pas qu'aqueth gojat "
- 2°) Explicatz l'emplec de las fòrmas soslinhadas :
 - a) " Jan **de** Barrat (...) Elisa **de** Hiaas "
 - b) " Ne l'avèn pas jamei **tornat véder**. "
 - c) " **Lo monde qu'avèn** hèit córrer... "
- 3°) Botar la frasa seguenta au present :

" Lo son gran chepic qu'èra de que mingèsse hòrt, per'mor que mespresava lo monde magres, e tad era un beròi òmi qu'avè d'estar ardon de pertot e maishèra-roi. "
- 4°) Revirar de " Que l'avè saludada... l'aimava. " (l. 5 - l. 10)

Session 2003
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

QUE L'APERAVAN COLORADO

05 Qu'èram en 48. Quauques mes avè qu'èri estat nomat a Auloron. Que n'anavi, aqueth matin de heurèr, sus un caminau de las Lanas, cap a Bordèu on seguivi los cors de la fac. Autorn de sèt òras, un còp passat lo Mont, qu'aví gahat cap a Sabres e que comptavi estangà'm ua pausòta a Labroquèra, lo vilatjòt on èri vadut e on vivèn los de casa. Tot d'un còp qu'aperceboi ua siloeta grisa suu bòrd deu camin ; quauqu'un que hasè de grans gèstos desestrucrs tà que'u remarquèssen. Que m'estanguèi, e l'òmi que s'apochè en esitant. Que portava un sac de viatge. La votz drin estranglada, ce'm semblè, que'm demandè si'u podèvi portar un tròç.

10 Quan estè pujat que'u vedoi mei plan : qu'èra un òmi de quarantena, gran e prim, las espatlas drin croishidas. Que portava un costume elegant e ua carvata, mes ne s'èra pas rasat e que'u vedèn troçòts de palha picotats a la vèsta, qui avè ahroncilhada com si avè dromit tot vestit. Un gran cap de peu negre esgarissat que'u dava l'aire sauvatge. Que'm digó que l'avè aparit un miscap e qu'avè devut deishar l'auto en un garatge. Que's vedè ne tienè pas a mentàver los detalhs ; que

15 l'avè devut arribar quauque aventura qui ne volè pas contar. En arribant a Labroquèra que l'avertii que calè que m'estanguèssi un momentòt a noste, a un quilomètre tà hens deu bòsc. Qu'arrefusè de vièner dab jo ; que preferiva atènde'm suu bòrd deu caminau. Quan tornèi passar n'èra pas mei aqui. Pressat probable d'arribar, qu'èra devut partir dab quauque aute. Pendant la rèsta deu viatge qu'avoï

20 l'uelh qui s'espiava taus costats, prèst a m'estangar tà'u cargar. Puish, un còp a Bordèu, ne pensèi pas mei ad eth.

25 Lo ser d'après, en tornant passar per Labroquèra a l'endret on l'aví deishat, que'm demandavi çò qui èra deviengut, quan l'aperceboi tot d'un còp en fàcia, qui n'anava suu bòrd deu camin. D'instint qu'arrelentii, mes ne m'avè pas vist. Que marchava dret davant, shens s'espiar tà dreita ni tà esquèrra. Que m'avisèi que n'avè pas lo sac de la velha. Autanlèu que me'n sabó mau de non pas m'estar estangat. Qu'avancèi enqüèra un quilomètre, puish que hasoi arrepè tà'u tornar atrapar.

D'après A. Peirotet

I – COMPRENESON (10)

Les élèves de série S ne traiteront pas les questions 5 et 6

Responeratz dab uas frabras sanceras en vos emparar suu tèxte

1. Respóner a las questions seguentas en justificar dab elements deu tèxte. Ensajar d'estar lo mei précis possible.
 - a. On e quan e's debana l'istòria ?
 - b. Quant i a de personatges dens lo tèxte ?
 - c. Qui son ?
 - d. Qué hèn ?

2. Vertat o fauç : Per cada afirmacion, díser s'ei vertat o fauç en justificar dab lo tèxte.
 - a. Lo narrator qu'ei professor a l'universitat de Bordèu.
 - b. La hèita que's debana un matin d'ivèrn.
 - c. Lo narrator que's vòu estangar en çò deus parents.
 - d. Qu'encontra en camin un òmi que coneish plan.
 - e. Aqueste òmi que batala hèra.
 - f. Que va dab lo narrator véder los parents.
 - g. Puish lo narrator que'u mia dinc a Bordèu.
 - h. En tornar de Bordèu, lo narrator que torna encontrar l'òmi suu camin.
 - i. A la fin deu tèxte, l'òmi que sembla aulhors.
 - j. Lo narrator ne's vòu pas estangar tà'u préner.

3. Respóner a las questions.
 - a. L'istòria qu'ei contada per :
 lo conductor lo pocejair los parents
 - b. Balhatz un títol au tèxte en justificar la vòsta causida :

4. Cercar la bona responsa.
 - a. "Que hasè de grans gèstos desestrucs", que vòu díser :
 qu'èra segur deus sons gèstos.
 que hasè gèstos desesperats
 que hasè gèstos maladrets.
 - b. "Las espatlas croishidas", que vòu díser :
 que's tienèva com un vielhòt.
 que's tienèva hèra dret.
 qu'avèva las espatlas guarrudas.
 - c. "La vèsta ahroncilhada", que vòu díser :
 la vèsta plan lissada.
 la vèsta horadada.
 la vèsta mau lissada.

5. Cercar dens lo tèxte equivalents per :
 - aver un accident
 - estar de dòu har
 - qui anava en tots sens

- estacats, gahats
- tornar suus sons pas

6. Qualificar lo ton deu passatge en justificar dab elements deu tèxte.

7. Arrevirar en francés lo passatge enter parentèsis, linhas 15 a 20.

II – EXPRESSION (10)

Les élèves de série S ne traiteront pas la question 2

1. Expression miei gavidada

"En arribant a Labroquèra que l'avertii que calè que m'estanguèssi un momentòt a noste, a un quilomètre tà hens deu bòsc. Qu'arrefusè de vièner dab jo ; que preferiva atende'm suu bòrd deu caminau." : imaginar la convèrsa enter lo conductor e los parents qui l'arcastan d'aver pres aqueth òmi en autò, qui'u critican e qui ensajan de'u convèncer de non pas tornar préner l'òmi, en balhant conselhs. Lo conductor n'ei pas d'acòrd dab las lors ideas.

2. Produccion libra

Imaginar la seguida de l'istòria en un quinzenat de linhas.

Session 2004
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

POBRE DE MÍ

"¡ Día 14, el pobre de mí ya está preparándose !" com ac titola lo jornau Deia, que'u plegui e que m'avanci de cap a la còsta enquèra ubèrta.

"Praube de jo, tanben !" ce'm poderí díser.

05 Mes non ! Que soi un praube con d'ac pensar enquèra. Ne'n soi pas mei. Que soi libre e deliberat. Dens quauquas minutas, que sautarèi com un gojat gaujós de viver e qu'i serèi enfin, aqui suu pavat dab los autes corredors qui arriban chic a chic... E suu truc de ueit òras, haut ! la missa que serà dita !

10 Que plau despuish la purmèra claror de l'auga grisa ; ua ploja miuta e doça. Joan-Loís, peu molhat, miei adromit, cocat suu cantèr de la hauta murralha deu musèu de Navarra, qu'aubreish los sons uelhs laganhós, que m'espia com s'èra sus la lua e que'm ditz, esbohat, livid, quasi arrauc :

- Tu ? Mes que hès ací ?

- Qu'atendi l'*encierro* qui va arribar lèu !

15 - Que vas donc còrrer : Ès hòu o qué ? Que t'i vas har pelar ! pensas los Miuras, assassins que son ! E'm vas escotar doblevant, Joan Luc ? Que t'ac prometi, n'ei pas hèit arren dab era ! ...

- Qu'ac sèi òc, qu'ac sèi, ne te'n des pas, que la coneishi, qu'ei com la toa Laurença, tostemp provocadora, mes qu'ei atau, qu'ei ua brava hemna qui aimi e qui non desbrombarèi jamei !

20 - Demora, drin, qu'èi quauquarren a't díser...

- Non, Joan-Loís, que cau qu'i ani, adara !, ce'u torni en tot partir, a plaser, de cap a la carrèra.

- Avisa-t'i, vivòsta ! N'ei pas lo moment de't pèrder la vita !

- Ne te'n des pas, ne l'èi pas enquèra perduda !

25 Que se me n'arrid e que cluca, regretaire. Quan me'n torni tà la varanda, que'u vei a tremolar ; qu'ei lhèu lo hred d'ua nueit tròp longa qui l'arroganha, eth tanben que's perdó la soa Laurença ier matin e non tornè pas !

30 Que's boisha los uelhs e la cara; "Tè, ce'm disi, qu'i a ua gojata blonda d'un vintenat d'annadas qui drom contra eth, ua mainada." Cop sèc, que's desglara en plors. Que'm torna entercalhar dab la man...

- Praubòt, que seràs tostemp malurós, ce'u hèi, atau, de luenh enlà, sonque dens lo men cap.

Qu'i vau. Que'u pausi la man suu l'espata e que'u hèi :

35 - E credes que n'èi pas paur ? Mes doblevant, que'n peti ! Mes qu'ac èi decidit, qu'ei atau !

- N'i cau pas anar, Joan-Luc ! N'ac senteishi pas ! Que t'ac torni díser, Ania que t'aima, s'ac hasó dab jo, qu'ei per'mor qu'èra beròi briaga e lhèu que volè

que t'ac disossi, be sabes quin ei, tostemps a ahiscar lo monde ! E jo, praube con,
de la me véder auherida atau, aquiu a'm tirar de cap ad era, que'm deishèi bailinar,
40 puish...

- Pro ! ... Qu'i vau adara ! Qu'ei l'òra ! *Los mozos* que s'amassan e que
van cantar !

Un arrueit doç e long que ns'arriba deu hons de la còsta on se tròban los
taures de Miura. *Los mozos* de fresc desvelhats, nets com anjos arrois e blancs que
45 hèn un aròu e que cantan peu purmèr còp :

A San Fermín venimos, para nuestro patrón...

Au som, apielada sus la varanda de hèr, la horrèra que s'i hè, perpícosa, tà'us
véder a acabar la canta dab l'etèrne crit :

"Gora San Fermín !"

D'après Sergi Javaloyès, *Reclams*

VOCABULARI :

Cantèr : *rebord*

Esbohat : *essoufflé*

Ne te'n des pas = ne te'n hàcias pas, ne te chepiques pas.

Arrauc : *enroué*

Regretaire : *pessimiste*

Varanda : *balustrade*

Arroganhar : *ronger*

Desglarar en plors : *fondre en sanglots*

Entercalhar : *interpeller*

Ahiscar : *aguicher, exciter*

Bailinar : *caresser*

Aròu : *cercle*

Perpícosa : *énervée*

"*Día 14, el pobre de mí ya está preparándose*" : dia 14, lo "pauvre de jo" es a se preparar.

Encierro : *lâcher de taureaux dans les rues ou les hestaires participent en courant devant les bêtes*

Miuras : *race de taureaux*

Mozos : *jeunes*

"*A San Fermín venimos para nuestro patrón*" : A San Fermin vienem tau noste patron

"*Gora San Fermín*" : visca San Fermín

I – COMPRENESON (10)

Les élèves de série S ne traiteront pas la question 7

Que responeratz a las questions dab los vòstes mots en vos apiejar sus los tèxtes :

8. On se debana aquesta istòria ?
9. A quin moment de la jornada se debana ?
10. Qui son los dus personatges presents ací ?
11. Presentatz las gojatas de que parlan los dus personatges dens lo tèxte.
12. Quau es l'estat d'esperit deu narrator ?
13. Per quina rason es ací .

14. Quau son los arguments deu Joan-Loís entà convéncer Joan-Luc de non pas anà-i.
15. Arreviratz en francés de "N'i cau pas anar" (l. 35) dinc a "... bailinar, puish ..." (l. 39)

II – EXPRESSION (10)

Les élèves de série S ne traiteront pas la question 2

3. Qu'ètz jornalista, que hètz lo conde-rendut de l'encierro tau vòste jornau en un vintenat de linhas en insistir sus l'ambient.

"*Se ne sabes pas qué har de la toa pèth, risca-te-la*". En vos apiejar sus l'exemple deus espòrts a risc, diseratz en un vintenat de linhas çò que pensatz d'aquesta frasa.

Session 2005
Epreuve écrite du baccalauréat général
Série L

Langue vivante II
OCCITAN
Durée de l'épreuve : 3 heures

BERNATON

Adara, non soi pas mei lo sol òmi a casa. Bernat qu'ei tornat deu front en 19, Bernaton, coma l'apèri. Qu'ei magre e vielhit, estomagat per tant de sang saupicada, per tant de plagas dens lo còs e dens l'amna. Qu'avè un avegèr dessus e un degreù qui dava au son uelh la color de huelha morta. Qu'espiava per delà la paret, las
05 trencadas, los hius picoats, los paus de frisa. Que vedè los amics horadats per la herralha, los braç espartits, dab lo clòt negre de la boca. Los amics de la soa joenessa dab qui corrè las hèstas : Lacordèl, Picart, Manuguet !

Lo vilatge que'u pareish bornat, mau acabat, estretit. E totun, quant de còps e n'avè saunejat d'Aussavièla au hons de quauque honilh, los pès dens la hanga. Que
10 vedè, a la glèisa, los òmis qui pujavan tà suu solèr tà ajudar lo *chanfre* Piarrolin a cantar lo latin. Que reconeishè las hilhas de Maria devant l'autar e que las entenè piular l'angèlus enter dus pets de 77.

Praube Bernat ! Que't senteishes sol enter los plèishs. Qu'ès presonèr d'ua patz tròp cara, de la vita tròp tranquilla de tot dia, de las òras qui l'arrelòtge desglara au
15 ras de l'escalèr querat. Que t'as tornat gahar l'arressèga, lo cisèu, lo martèth. Lhevar, cobrir, arrecórrer, qu'ès tostemp l'òmi deus aranhats, de las lòsas henudas e de las teulas esbrecadas.

La patz n'ei pas pro tà tu. Aquera vita avegiva, shens nada benalèja, aqueras tradicions de casa e lo tribalh de cada matin, e lo respècte de la lei, tot aquerò que
20 t'estomaga ! Qu'as de tròp tuat a Verdun, qu'as tròp respirat l'aulor de la sang, de la podra, qu'as tròp bevut aiga de vita, a quarts arràs, quan calè pujar, entà non pas aver enquèra e per tostemp lo guisèr a huec, entà non pas aver hami de tuar, hami de huéger, hami de béver lo banu jaunós com los tons uelhs honits e drin hòus. Qu'as set, set, set ! Quan te'n tornas qu'estremejas. Lo dissabte que vas pintar delà au
25 Gave, a Artigaloba o Arbús dab quauque pesquiton de Siròs. A casa quan ès dejun, que hès la mala cara. N'ès pas adaise enlòc, ni a taula, ni au cornèr, ni suu solèr. La toa maire era medisha que't vira la sang, e non veds pas las randas de mei en mei pregondas deu son front. Totun que la vosejas e que te l'aimas la mamà deu peu blancós, la Maria de Labordeta, valenta coma l'espada e tostemp la permèra
30 llevada.

Rogèr Lapassada, *Sonque un arrider amistós*, A Tots- Per Noste, 1975 (réed. 1985, p. 36-37)

VOCABULARI :

Estomagat : susprés

Salpicada : esbarrejada

Degrèu : dolor, dòu

Picoats : torçuts

Dus pets de 77 : 77 designa lo calibre deus obús

Los plèishs : rengadas d'arbos qui limitan los camps

Querat : cussoat, pòirit

Arrecórrer : adobar un teit

Las lòsas : pèiras entà cobrir lo teit

Lo guisèr : garganta

Huèger : s'escapar

Estremejar : ziga-zagar

Pesquiton : subrenom deus de Siròs

Aussavièla / Artigaloba / Arbús / Siròs : vilatges de Bearn

I – COMPRESION (10)

Que responderatz a las questions dab uas frabras sancèras en vos apiejar suu tèxte.

1. A quina persona ei escriut aqueste raconte ?
2. On e quan se debana aqueste raconte ?
3. Quin ei lo ligam enter lo narrador e l'aute òmi ?
4. Coma ei lo Bernaton ? (suu plan fisic e morau)
5. Segon vos, perqué ei atau ?
6. Balhatz tres indicis qui amuishan plan dens aqueste tèxte l'òrror de la guèrra.
7. Quau ei lo mestier de Bernaton ?
8. Au tornar de la guèrra, arriba a s'integrar, a víver com abans ?
9. Balhatz un aute títol ad aqueste capítol qui pòt arresumir com cau tot lo passatge.
10. Arreviratz au francés lo tresau paragrafe : "*Praube Bernat ! ... de las teulas esbrecadas.*"

II – EXPRESSION (10)

Les élèves de série S ne traiteront pas la question 2.

4. Bernaton que conta a la familha la soa vita au front. En un vintenat de linhas, imaginatz los sons perpaus en insistir sus las condicions maishantas deus sordats (hastialetat de la guèrra, la hami, la paur, las trencadas, los bombardaments, la mort...)
5. Au dia de uei, guèrras que's hèn dens lo monde. Poblants innocents que son sovent las victimas deus conflictes qui opausan los interès. Au vòste vejaire, la guèrra ei ua solucion entà arreglar tot desacòrd enter dus pòbles diferents ? N'i a pas nat aute mejan que lo recors a las armas ? En vos emparar sus l'actualitat mes tanben sus l'istòria passada, diseratz en un vintenat de linhas çò que ne pensatz.